

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—No. 682.

CHICAGO, ILL., 7. oktobra (October 7th), 1920.

LETO—VOL. XV.

Upravnišvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone, Lawndale 2407

AMERIKANIZEM DOMA IN NA TUJEM.

Ako ima beseda "amerikanizem" sploh kak pomen, tedaj mora pomeniti nekaj, kar je pristno ameriškega — nekaj, kar se je razvilo, zrastle ali je bilo ustvarjeno tukaj na ameriških tleh brez najmanjšega vpliva od zunaj. Ta "nekaj" bi moral biti posebna, izvirna ameriška institucija ali karkoli si že hočemo predstaviti v pravem pomenu te besede. Če pa ta beseda pomeni nekaj, kar že eksistira v kateri drugi državi ali v več tujih državah, tedaj je brez pomena in dela le oviro racionalnemu mišljenju.

Kaj imamo pristno ameriškega? Imamo Indijance, linčanje zamorcev, dolarje in visoko formo kapitalistične organizacije. To so ameriške posebnosti, katerih ni najti v nobeni drugi državi na svetu. Včasih smo mislili, da je Amerika radi tega posebno dobra dežela, ker nima dinastične vlade, ali tudi v tem je bila zmota. Mogočne oligarhije kapitala so v mnogih ozirih podobne dinastičnim vladam. To velja zlasti za Pennsylvanijo, ki je pod peto dinastije jeklarškega trusta, v gornjem Michiganu vidimo vlado bakerskega trusta, v West Virginiji gospodujejo s svojimi privatnimi armadami premogovni knezi, ki imajo večjo oblast kot jo je imel marsikateri fevd v novem veku, in v New Yorku je Morganova kompanija z njenim gigantičnim vplivom na zunanjo politiko.

Visoko organizirani industrijalni fevdalizem je ameriška posebnost, ki še nima para na svetu — in to je torej naš amerikanizem. Kar se pa tiče drugih karakteristik ameriškega kapitalizma, jih vidimo tudi v Angliji, Franciji, Italiji, Nemčiji, Belgiji, na Japonskem itd.

Oboževanje patriotizma vendar ni ameriško, kajti to je v navadi tudi drugod. Kdor pravi, da amerikanizem zahteva, da moram spadati h kakšni cerkvi, mu lahko odgovorim, da to zahteva tudi anglicizem, francinizem in nemčizem. Ako je spoštovanje zakonov amerikanizem, tedaj ni to nič ameriškega, kajti zakoni se spoštujejo v vseh civiliziranih državah, če človek noče biti zločinec.

Pojdimo, kamor hočemo, povsod najdemo manjše, da morajo ljudje oboževati institucije, ki v splošnem koristijo le mednarodnemu kapitalizmu. To je zdaj nova vera in glavni apostoli te vere so mednarodni imperialisti, bankirji in industrijalci. V vsaki državi so misjonarji teh apostolov, ki vsiljujejo in prodajajo novo vero na neštete načine.

Amerikanizem, kot ga uče nebrojni apostoli, je vera v industrijalni fevdalizem. Ta vera zahteva: oboževanje denarne mogotce, bodi jim zvest in ubogaj jih za vsako ceno.

Amerikanisti so odeli vse kapitane industrij s svetniško glorio in dolarskim aristokratom so poveznili krone na glave in zdaj nas pozivajo, da pademo na kolena pred ta božanstva in jih molimo. Kdor tega ne stori, je "nelojalnež" in "boljševik".

Vsak izgovor, da delo amerikanizma opravljajo posamezniki in skupine, ki nimajo nobene zveze s kapitalisti, je le za duševno bolne ljudi. "United Americans", ki zdaj rogovilijo v Chicagu, so dete Zveze illinojskih tovarnarjev in Trgovske zbornice v Chicagu. Ameriška trgovska zbornica se je celo spravila nad Ameriško delavsko federacijo, ki ima patrijotične voditelje, da večjih patrijotov ni treba (Gompers agitira za demokrate); velikim oderuhom je tudi federacija "neameriška".

Naši politični nasprotniki nas bodo zopet napadli, da "blatimo deželo, ki nam daje kruh" in nas bodo spomnili, da amerikanizem pomeni spoštovanje in obrambo ustave.

Dobro. Ameriška ustava je posebna ameriška institucija, ki se ne more primerjati z nobeno drugo na svetu. Nekoč — v začetku — je bila najradikalnejša ustava na svetu, dasiravno je do leta 1865. dovolila telesno sužnost.

Toda kje je ustava? Z drugimi besedami: Ali je ustava še v veljavi?

Ustava jamči svobodnim državljanom zastopstvo v zakonodajnih zbornicah. V Wisconsinu je bil dvakrat zaporedoma izvoljen kongresnik in v New Yorku je bilo dvakrat zaporedoma izvoljenih pet poslancev in na obeh krajih so bili izvoljeni poslanci dvakrat zaporedoma vrženi iz zbornice in ljudstvo v vseh prizadetih okrožjih je že štiri leta oziroma dve leti brez zastopnikov. Vsi so bili izvoljeni pravilno; najmanjše pritožbe ni bilo, da so goljufali pri volitvah. Kljub temu ne smejo zasesti sedežev v zbornici. V Michiganu je bil izvoljen senator, kateremu se je pred sodiščem dokazalo, da si je kupil mandat za več kot milijon dolarjev in je bil obsojen na dve leti zapor. Dotični senator še danes obiskuje senat, glasuje o zakonih in vleče senatorsko plačo.

Vpričo tega vprašamo: Kje je ustava?

Ustava jami tudi pravico govora, tiska in zborovanja. V zaporih pa sedi na stotine oseb, političnih jetnikov, ki so zborovale in govorile po ustavi. Obtožene in obsojene so bile, da so govorile proti vojni. Debs je bil obsojen na deset let ječe samo zato, ker je izrekel par besed proti konskripciji. Ustava ni bila suspendirana med vojno, torej je bila veljavna. V drugih državah so med vojno suspendirali ustavne

svobodščine, da so lažje prijeli oponente vojne, toda naša ustava nikjer ne pravi, da se sme suspendirati v vojnem ali mirnem času. Nikdar nismo bili proti temu, da se ne bi smela vlada zavarovati proti praviim špionom, proti takim, ki so res bili v službi nemških militaristov, toda to bi se bilo lahko zgodilo brez očitnega kršenja ustave. Najvišje zvezno sodišče ni do danes izreklo, da je bil zakon proti špionaži ustaven.

Ustava tudi jamči versko svobodo. Vsakdo sme po svoji vesti verjeti v tega ali onega Boga ali v nobenega in vsled tega je ravno tako dober državljan. Kljub temu se pa dopuščajo verske persekucije in oblasti protežirajo verski humbug. Kje je ustava?

Socialisti smo za ustavo. Socialisti zahtevamo, da se ustava izvršuje do pičice, dokler se ne spremeni. Kar je v ustavi preživelega, okostenelega in sedanjim razmeram neprimerne, naj se spremeni ustavnim potom, ne pa da jo kršijo denarni oligarhi, dolarski avtokratje in industrijalni fevdi kadarkoli se jim zljubi.

Ako je ustava amerikanizem, tedaj smo socialisti najboljši Američani, dočim so amerikanisti-historiki najslabši Američani, ker zagovarjajo njeno kršitev.

Ampak vsakemu pametnemu človeku je jasno, da je ustava le pretveza, plašč, v katerega se zavija največji izkoriščevalci ameriškega ljudstva. Ustavo bi najrajši pogazili do zadnje točke, samo da zavarujejo interese denarne oligarhije in industrijalnega fevdalizma.

Vprašanje je: Kdo bo vladal, kapitalisti ali delavci?

Volitve dne 2. novembra bodo odgovorile na to vprašanje.

Enaka plača.

Med socialistične zahteve, ki veljajo za sedanji družabni red, spada tudi ta, da naj se plačuje moškim in ženskam za enako delo enaka mezda.

Ta zahteva ima mnogo nasprotnikov. Na eni strani stoje podjetniki, katerim se ni čuditi, da večinoma nočejo nič slišati o taki enakosti. Na drugi strani so še velike množice delavcev, katerim se je nekoliko bolj čuditi, da ne razumejo te zahteve.

Za socializem je to stara točka. Odkar se more sploh govoriti o socialističnem gibanju, je bila vedno na programu. Razume se pa samo ob sebi, da je to del minimalnega programa, kajti kadar bo družba tako daleč, da se bo organizirala po socialističnih načelih, odpade vprašanje mezde v današnjem zmislu, prav tako kakor odpade tedaj gotovo tudi žensko delo v takih poklicih, ki niso primerni ženski naturi in ki so škodljivi njenemu organizmu.

S tem pač ne mislimo reči, da se uresniči v socialistični družbi "ideal" tistih malih dušic, ki venomer trobijo, da spada ženska v kuhinjo in v otroško sobo. Po našem prepričanju bodo ljudje v socialistični družbi bolj napredni, pa ne bolj na-

zadnjaški, kakor v sedanji in zato bodo imeli tudi boljše pojme o ženski.

Toda dokler še nismo v bodoči družbi, se moramo baviti z razmerami v sedanji, ker bi sicer postali puhli pridigarji, ne pa pionirji bodočnosti. V sedanjosti opravljajo ženske vsakovrstna dela, tudi taka, ki se jim prav slabo prilegajo; in prav v današnjih dneh se žensko delo izredno množi. Izpremeniti ne moremo tega, torej moramo računati s tem dejstvom.

Kapitalisti označujejo socialistično zahtevo po enakih mezdah za nepravilno, pretirano, absurdno. Pri njih je bila od nekdaj navada, da so plačevali ženskam manj kakor moškim, tudi če so opravljale enako delo. Tako je v trgovinah, v pisarnah, v tovarnah in večinoma povsod.

Kapitalisti skušajo varovati svoje interese, čim boljše morejo. Nič se ni čuditi, da iščejo cenene delavne moči. Če je mogoče, ustanavljajo podjetja v takih krajih, kjer še ni industrije in se dobivajo z dežele roke, ki ne najdejo zadovoljivega dela na kmetijah. Takih krajev je od dne do dne manj. Ampak najdejo se še kraji, v katere se je naselila industrija, kjer se pa še ni razvila dobra delavska organizacija. Veliki kapitalizem, ki se svobodno giblje, poišče rad take kraje, tudi če leže kje v Aziji ali Afriki.

Vsako podjetje se pač ne da ustanoviti kjersibodi ali preseliti kamorsibodi; pač pa se lahko naseljujejo delavske moči iz drugih krajev, iz takih krajev, kjer se proletarci še niso podali v moderne delavske boje. V takem slučaju se ne vprašuje mnogo po narodnosti, po barvi polti, po veri in podobnih rečeh; merodajno je le to, da so importirane delovne moči cenejše od domačih.

Enaka je tudi navadno tendenca pri nastavljanju žensk. Pravi namen si pač lahko nadene krinko, za katero se skrije. Tako so podjetniki pogostoma nastopali kot dobrosrčni človekoljubi. "Zakaj ne bi dobile tudi uboge ženske nekoliko zaslužka?"

V splošnem so podjetniki le zato zaljubljeni v žensko delo, ker jim povzroča manjše izdatke.

Včasih se seveda položaj moških moči, kar preminja. Tuintam zmanjkuje moških moči, kar se godi prav sedaj v mnogih deželah. Tedaj postane klic po ženskem delu splošen. Ali načelo, da mora biti žensko delo cenejše od moškega, ostane za kapitaliste tudi tedaj veljavno. Kajti taki so njihovi interesi.

Toda kapitalisti niso osamljeni. Z njihovim stališčem se strinja še mnogo delavcev, in sicer obojega spola.

Ženske same so dolgo smatrale in večalimanjše dandanes smatrajo za naravno in opravičeno, da zaostaja njih plača za mezdo enakega moškega dela. Odkar se je mož postavil za gospodarja v družbi, se je priznavalo ženski manj pravic, kakor moškemu. Polagoma se je ženska v tem razmerju navadila, da se je sama smatrala nekako za manje vredno. V javnem in v privatnem življenju je stala tisočletja v ozadju. In ko so se ji v kapitalistični družbi odprla vrata tovarne, se ji je zdelo, da mora to sma-

trati za nekakšno milost in biti hvaležna, da se ji sploh daje delo.

Kdo naj se čudi temu, ko je še moških delavcev na kupe, ki mislijo, da morajo smatrati kapitalista za dobrotnika, ker jim daje "kruha"?

Če so ženske tedaj še slišale, da je njih telesni organizem slabjši od moškega, da so njih življenske potrebščine manjše, da ne pijo in ne kade, da ne čitajo toliko, kolikor moški ali pa sploh nič, da se jim "ni treba" brigati za javne zadeve, ki tudi povzročajo stroške, so bile navadno popolnoma prepričane, da ne morejo zahtevati toliko plače kolikor moški.

Moški delavci — ne le ročni, ampak tudi duševni — so smatrali žensko delo enostavno za umazano konkurenco. Ampak tudi s tega stališča niso postopali dosledno.

Da je žensko delo konkurenca, je seveda resnično. Toda pozabiti se ne sme, da je konkurenca načelo kapitalističnega sistema sploh. Edino sredstvo, da se zmanjša ta mora, je organizacija.

Konkurenca je med velikimi in malimi podjetji; konkurenca je med velekapitalisti samimi; konkurenca je tudi med delavci. Če se importirajo črnici z juga v severne države, je to konkurenca za domače belokožne in tudi črнопoltné delavce. Vse priseljevanje delavcev je konkurenca. In te konkurence ne bo kraja, dokler ne bo vse delavstvo do zadnjega proletarca organizirano. Le z organizacijo se more doseči, da ne gre noben član ceneje delat, nego je skupnost sklenila; le z organizacijo se more doseči, da se skrči delovni čas tako, da ne ostajajo nikjer brezposelne roke, ki so prisiljene v konkurenco.

Kapitalistični sistem sebo moral umakniti socialističnemu, kadar bo zadostna večina proletariata organiziranega. Delavstvo ne bo čakalo, dokler ne pride zadnji zaspani, duševno nesposobni ali neznačajni proletarec do prave zavesti, ampak si bo vzelo zmago, kadar bo dovolj sposobno, dovolj močno zanjo. Računati je torej s tem, da bo, dokler traja kapitalistični sistem, tudi gotova manjšina nezavednega delavstva. Ta manjšina bo vedno povzočala kolikor toliko konkurence. Organizacija pomeni pa tudi obrambo proti taki konkurenci.

Ako vzamemo ta dejstva v poštev, moramo priti do zaključka, da postopa moško delavstvo skrajno kratkovidno, ako odobrava slabše plače za žensko delo. Prav tem postaja konkurenca umazana.

Ako dobi podjetnik ženske moči ceneje od moških, je to nevarno moškim delavcem. V mnogih podjetjih namreč ne velja pretveza o slabšem ženskem organizmu nič. Delo pri neštetihih mašinah zahteva veliko več inteligence, paznosti, prisotnosti duha, vztrajnosti, kakor pa robustne telesne moči. V takih slučajih nadomešča ženska moškega popolnoma. Ako se zadovoljuje ženska z manjšo plačo, je to za podjetnika očiten dobiček; naravno je, da bo tedaj rajši jemal ženske in s tem se za moškega zmanjša prilika, da pride sam do dela. Le ako izgubi podjetnik to možnost dobička, to se pravi, ako ni

žensko delo nič cenejše od moškega, se zopet zboljša prilika za moža.

S tem se pa tudi zboljša prilika, da se pridobe ženske za organizacijo. Dva glavna vzroka vplivata na to.

Prvi je ta, da se proletarci v najslabših razmerah najtežje organizirajo. Predvsem jim manjka za to potrebne samozavesti. Beda tlači človeka v ponižnost. Čim manjši je košček kruha, tem večji je strah, da bi ga bilo mogoče izgubiti. Tudi za ženske velja to, da jim je ideja organizacije dostopnejša, ako dosežejo nekoliko boljši materialni položaj, da morejo vsaj bolj razmišljevati o njem.

Drugi vzrok je ta, da bo smatrala ženska moškega delavca za svojega nasprotnika, dokler bo opazala, da ji ne privošči boljšega položaja. V delavcu, ki zahteva zanjo enako plačo, spozna svojega zaveznika, in tedaj bo razumela tudi njegov klic v organizacijo.

To pa mora biti cilj moških delavcev. Da bi se odpravilo žensko delo v kapitalistični družbi, je popolnoma brezupno. Preveliko je že število žensk, ki so odvisne od dela svojih rok. Sedanji svetovni dogodki pomnožujejo to število od dne do dne. Poleg tega nastajajo včasih razmere v industriji, ki zahtevajo silno pomnoženo število delavnih rok, razmere, v katerih primanjkuje moških delavcev in je brez ženskega dela nemogoče izhajati. Tak je bil na primer položaj v vojnem času in tak je še sedaj, vsaj v nekaterih deželah. Vprašanje, s kakšnimi sredstvi se bodo omogočila vsakovrstna dela, je sicer še nerešeno; ampak nujnega, neizogibnega dela bo več; kakor se marsikomu sanja, in sredstva se bodo morala dobiti, če ne na en način, pa na drugi. Vse kaže, da bo tedaj tudi potreba ženskega dela velika in moški delavci ga bodo sami morali odobravati, da jim ne bo treba nečloveško garati.

Da se pa iz tega ne izleže nevarna konkurenca, mere preprečiti le organizacija, ki se ne sme ozirati na spol. Taka organizacija je logično le tedaj mogoča, ako priznava vsem svojim članom enake pravice in jih zagovarja in brani. Te enakosti pravice ne more biti brez enakosti plače.

Napram ženskimi delavkam je načelo enake plače za enako delo le pravično. In delavsko gibanje mora biti pravično. Razun tega pa vidimo, da je enaka plača delavk tudi v interesu moških delavcev. Enaka plača je njih varstvo zoper nevarno konkurenco. Zaradi tega mora priti povsod, kjer je delavstvo zavedno in razume svoje resnične koristi, do veljave načelo: Za enako delo enaka plača!

MODERNE delavske organizacije ne služijo samo sedanjosti. Prišel bo čas, četudi se nazadnjaki upirajo, ko se bo lastninska pravica izpremenila v socialističnem smislu. Delovna sredstva postanejo last družbe. In družba bo morala urejevati vse delo in voditi vso upravo. Sedanje organizacije pa so šole, v katerih se delavstvo pripravlja za to veliko nalogo.

Jean Longuet o problemih Internacionalne.

Pariški dopisnik praškega "Prava Lidu" je priobčil intervju, ki ga je imel s sodrugom Jeanom Longuetom, vnukom Karla Marksa. Longuet je vodja centra francoske socialistične stranke, ki reprezentira dve tretjini pristašev. Ves čas vojne je vodil boj proti oportunizmu in stal na nekompromisnem stališču. Ko je prišel boljševiški prevrat, je bil Longuet oni, ki je v francoski javnosti nastopal proti intervencijski politiki. Njemu se ima sovjetska Rusija mnogo zahvaliti.

Longuetovi nazori so zanimivi baš zaradi neso glasij, ki vladajo med delavstvom v pogledu internacionalne organizacije.

Dopisnik "Prava Lidu" je vprašal Longueta:

"V čem je po vašem mnenju največja korist iz svetovne vojne za svetovni proletarijat?"

Longuet je dejal: Ruska revolucija je brez dvoma najvažnejša, največja socialna prikazen v zadnjih stoletjih. Glavno korist iz nje za proletarijat vidim v tem, da je enostavno pokazala, da je socialistična vlada mogoča, in da je dala teoriji sankeijo uresničenosti. In nadalje seveda tudi v tem, da je povsod povečala samozavest množic, postavila jim pred oči ideal, ki se mora uresničiti ter da je vzbudila delavsko gibanje celo v deželah, kjer ga poprej ni bilo. Kadar bomo v pravem stiku Evrope z Rusijo, bo ruski primer na nas manj deloval in njegovi magični vplivi se bodo zmanjšali, ali fakt, da je v Evropi proletarska vlada, s katero bodo zapadne države obravnavale kot enake z enakimi, bo imel vedno ogromni vpliv in tlak na delavsko gibanje vsega sveta.

Longuet o problemih Internacionalne.

Dopisnik je dalje vprašal: "Ali smatrate, da je mogoče in pravilno prenašati ruske metode, v glavnem sovjete, v socialistično gibanje na zapadu?"

Longuet je odgovoril: Metoda je vedno stvar stvar taktike namena, tedaj v celoti podrejena. Otročje se mi zdi, ko naši ekstremisti neprestano vpijejo, da moramo takoj ustanavljati sovjete. Da, kadar bomo sami v socialni revoluciji, je mogoče, da se pokaže potreba po organih podobnih, kot so bili jakobinski odbori v Veliki revoluciji. Ali revolucijski organi nastanejo spontano, ni jih mogoče imitirati po tujih vzorih. Kakšne vloge naj imajo take nove organizacije, kakšno kompetenco naj se jim da poleg obstoječih političnih, strokovnih, združnih in drugih organih? Ali naj se politične, strokovne in druge organizacije enostavno razpuste? Ali naj se razdere in zruši delo petdesetletij in naj se prične na novo, z nekaj povsem novim? Na shodih se da o tem govoriti in o predmetu se lahko mnogo razpravlja. Končno je sicer vse stvar oblike; na splošno mislim, da ni porabljeni ruskih metod brez izprememb v kapitalističnih državah Evrope in Amerike. V trenutkih sovjetske revolucije je obstojala Rusija iz sto milijonov kmetov, ki so hoteli zemljo, iz nekaj milijonov delavcev ter iz male tanke plasti aristokratov in buržoazije. S pomočjo kmetov je bilo mogoče

kmalu ovladati to malo plast. En sam pogled na gospodarske razmere v zapadni Evropi pa kaže, da si bo tu morala socialna revolucija iskati druge poti kot v Rusiji. Zlasti pri nas: naša dežela je dežela malomeščanstva in kmetov, ki so v veliki večini odločni nasprotniki prevrata po načinu boljševikov. Kdor trdi drugače, ne vidi resničnega položaja, kar je zlo, ali pa ga hoče falzificirati, kar je slabo.

Pariški dopisnik je dalje vprašal:

"Kakšno je vaše stališče do tretje Internacionalne?"

Longuet je dejal:

"Na strassburškem kongresu sem ga že označil. Sem nazora, da je vsako nadaljno sodelovanje z drugo Internacionalno nemogoče. Tudi v drugih deželah — v Italiji, Španiji, Ameriki, Austriji, Nemčiji, pri vas in drugje — je večina delavstva istih nazorov; gre tedaj za to ustvariti si novo mednarodno središče. Mednarodna organizacija more nastati le po prostovoljnem sporazumu vseh udeleženih strank in mora predstavljati delavsko gibanje. V Moskvi obstoja internacionala, ki združuje ruske socialiste — pa še teh ne vseh — od ostalih strank pa frakcije, ki brezpogojno prisegajo na ruski program. Kolikor mi je znano se predpisujejo ostalim strankam, ki bi hotele pristopiti v to internacionalo — pa se ne morejo odreči svoji preteklosti in zapustiti svoje, doslej še neizvršeno delo — naravnost nemogoči in ponižujoči pogoji. Po vsem krivično se zasmehuje stare in dobre socialistične delavce; o sebi niti ne govorim, četudi bi mogel dokazati večje zasluge za rusko revolucijo kot velika večina naših tukajšnjih boljševikov ali pokažem le na Anglijo in na Nemčijo. Jaz sem si torej predstavljal tako postopanje: socialistične stranke zapadne Evrope, v kolikor niso kompromistične vsled vojne, naj bi se najprej zedinile na določenih temeljnih točkah, potem pa bi obravnavale z Moskvo, kot s celoto. Ako je že vzstala internacionala v Moskvi, zakaj bi je ne uporabili kot ono mednarodno organizacijo, po kateri hrepenimo? Seve, da mora biti to v internacionali, ki bo v resnici združevala delavske stranke kot enako-pravne enote; končno mora biti to takšna internacionala, ki ne zastopa le interesov enega krila, ampak ki hoče pošteno združiti vse elemente, ki stoje na torišču razrednega boja. Ko je Marks ustanavljal novo Internacionalo, bilo mu je glavno načelo, da ta Internacionala ne more biti Internacionala frakcij, ampak delavskih mas. Mislim, da to pravilno načelo velja tudi za danes. Zato mislim, da ni bilo prav, da je naša francoska socialistična stranka poslala svojo delegacijo v Moskvo kot samostojno. Tja bi morala biti poslana skupna delegacija vseh socialističnih strank zapadne Evrope oziroma se je moglo takšno posvetovanje z ruskimi boljševiki prirediti drugje. V vsakem slučaju nam je osebno naziranje naših delegatov sicer dragoceno vodilo, ali za nas ni obvezno! Da rečem na kratko: Internacionala mora biti kvintesenca socialistične akcije po celem svetu in mora dovoliti vsaki državi, vsakemu narodu prostost v izbiranju poti in sredstev, v kolikor niso ta v nasprotju z našimi načeli. Ako kdo iz Zapadne Evro-

pe pristopi v tretjo Internacionalo brezpogojno, to se pravi, ako sprejme vse ruske metode, sprejema nase obveznosti, ki mu jih ne bo mogoče izpolniti ali jih noče oziroma ne bode hotel izvrševati. Taka Internacionala bi bila ustanovljena z ene strani na diktatu, z druge strani pa na neodkritosrčnosti — tedaj organizem s kaljo bližnje smrti.

Dopisnik dalje:

“Kaj smatrate danes za glavno nalogo delavskega gibanja.”

Longuet je rekel:

“V vsakem narodu naj delavsko gibanje obvaruje enotnost. Prosim, da to moje stališče prav posebno podčrtate, kajti razcepljeno delavsko gibanje postaja brezpomembno, paralizira se vzajemno. Sam pogled v Nemčijo in — hudo je človeku. To naj bo delavsko gibanje v deželi Karola Marksa...! V delavski stranki je prostora dovolj i za najbolj mirne temperamente i za najbolj bojovne, pri čemer naj se ne pozabi, da te bojavnosti prav često v resničnem boju ni posebno videti. Socialistična stranka potrebuje živahne, agilne levice — seve spor frakcij ne sme preiti na osebno polje — in zlasti ne sme biti nazor enega ali drugega smatran za neizpremenljivo dogmo, in kdor mu ne verjame, ne sme biti proglašen za izdajaleca. V poštenem boju s poštenimi sredstvi se morejo v stranki uveljaviti vse smeri. Ako se pa gibanje razcepi, pade levice v imposibilizem (t. j. zahteva nemogočih stvari), medtem ko desnica propada v noskizmu. Naša buržoazija, ki poželjivo zasleduje dogodke v stranki, kar ne more pričakati razcepljenja stranke, ker ve, da bi to pomenilo za dolgo dobo let za njo konec socialistične nevarnosti. Glavna naloga vseh poštenih delavcev pri nas je, da ohranimo enotnost gibanja: da se ne podajo moderantom desnice, da ne podležejo ekstremistom. Tako misli tudi večina strankinih pristašev. Vsak odhod v levi ekstrem izniči desnico, v dokaz bodi majska stavka, katere intelektualni povzročitelji so se v resnici pregrešili nad interesi proletariata.”

Dopisnik je končno vprašal:

“Kakšna naj bo politična delavnost stranke v najbližjem času?”

Longuet je odgovoril:

“V parlamentu moramo neprestano delati za tem, da iz sedanje nazadnjaške večine izsilimo kar največ socialnih reform, katerih pomena ne podcenim. Poleg parlamenta pa moramo delati konsolidacijsko delo. Majska stavka je pokazala, kako smo slabi in kako nas je malo. Mnogo ljudi pri nas govori o revoluciji le zato, ker nočejo nič pozitivnega delati. Prepričan sem, da je organizacijska-konsolidacijska delavnost danes naša glavna potreba. Pridobivati javno mnenje potem tiska, zani nabirati abonementov, pridobivati strokovnim in političnim organizacijam članov, naša načela propagirati na kmetih — to je po mojem mnenju delo, ki ga za sedaj niholi potrebujemo. Žal, prav mnogo sodrugov danes prezira prav to delo in hoče biti veliki v delu fraz, ki nikamor ne vodi, ker nima temeljev. “Brez mogočne organizacije ne bo revolucije.”

Oznanjevalci pravice in resnice.

(Iz govora E. V. Debsa pred sodiščem.)

Pred dvajsetimi stoletji je prišel na svet človek, ki ga poznamo kot prince miru in sprave. Ta človek je izdal zapoved, v katero jaz verujem in v njej je dejal: “Ljubite se med seboj!” Ta človek ni rekel: “Koljite se med seboj”, ampak ljubite se. Revnim in trpečim je razglašal evangelij, in ti so ga radi poslušali. Toda ni bilo dolgo, ko je zbudil s tem dejanjem okrog sebe zle duhove in si nakopal od strani izkoriščevalcev, menjalcev denarja, profitarjev, visokih duhovnov in pismarjev — z eno besedo, gospodujočih slojev, veliko sovraštvo. Ti gospodujoči sloji so trdili o njemu ravno to, kar trdijo danes posedujoči razredi o socialistih — da je učil nevarne doktrine, da je puntal ljudstvo, da je nevaren miru in redu. In takratna gosposka ga je vrgla v ječo, obsodila in umorila.

To je bila tragična zgodovina človeštva. V prazgodovinskih časih je hotel Sokrat učiti ljudstvo neke nove vrste resnice in zato so mu dali strupa. Take dogodke srečamo na vsi poti človeške zgodovine. Tisti, ki so imeli bolj razvite možgane in so razvijali nove misli, nove ideje ter so imeli pogum jih zražati in napadati stari red, so moral plačati za svoje prepričanje na isti način.

Pred poldrugim stoletjem, ko so bili ameriški kolonisti še vedno tujezemski podaniki, in ko je bilo zelo malo takih ljudi, ki so verjeli, da se lahko sami vladajo, je bilo govorjenje proti kralju izdajstvo. Ako čitate kateregakoli splošno znanega zgodovinarja, se boste prepričali, da je večina kolonistov verjela, da vlada kralj po božji volji, in da se narod nima vmešavati v božje odredbe. Odgojeni so bili v vero, da če le zinejo čez kralja, če le sumijo nad njegovo božansko pravico do vladanja, je to smrtni greh. Bili so duhovniki, ki so odpirali sveto pismo, da dokažejo z njim patriotske dolžnosti podanikov do kralja, ki mu morajo izkazovati pokorščino in mu služiti brez najmanjšega ugovora.

Toda v tistih časih je bilo par mož, ki so rekli: “Mi ne potrebujemo kralja, vladamo se lahko sami.” In ti so začeli z agitacijo, ki je ostala nesmrtna v zgodovini.

Washington, Adams, Pine—ti so bili uporniki svojih dni. V začetku jim je ljudstvo nasprotovalo in jih denunciralo v časopisih. Ali oni so imeli moralni pogum in so ostali neupogljivo pri svojem prepričanju, kljubujoči vsem nevihtam, ki so jih skušale spraviti s poti; in prav to je tisto, kar jih je uvedlo v zgodovino, to je tisto, zakaj velika večina nekdanj spoštovanih ljudi spi danes v grobu, ne da bi vedel kdo zanje.

Pozneje se je pojavila zopet velika agitacija v tej deželi. To pot je bila naperjena proti instituciji, ki je bila priznana svojemu času zelo važna — črno suženjstvo. Vse organizirane družabne sile, kakor tudi vlada sama so pomagale vzdrževati tiste čase suženjstvo. In kakor nekdanj, tako je tudi to pot nastopilo nekaj takih, ki so imeli drugačne nazore. Eden izmed teh je bil Elija Lovejoy. Ta je bil leta 1837

hladnokrvno umorjen v Altonu, Ill., samo zato, ker je bil nasprotnik črnega suženjstva — kakor sem jaz danes nasprotnik mezdnemu suženjstvu. Toda če greste danes doli ob reki Mississippi in pogledate na Alton, vidite krasen spomenik, postavljen človeku, ki je bil zvest sebi in svojemu prepričanju, zvest pravici in dolžnosti do smrti.

Za srečo si štejem, da sem osebno poznal Wendell Phillipsa. Slišal sem govorico o njegovih preganjanjih iz njegovih lastnih ust, ravno predno so za vedno utihnile.

William Lloyd Garrison, Garret Smith, Thadeus Stevens — voditelji gibanja za odpravo črnega suženjstva, ki so bili smatrani za zle duhove, so bili zvesti svojim načelom do zadnjega. Vsi ti žive v zgodovini. Vi učite svoje otroke, naj se jih spominjajo, medtem ko so vsi tisti, ki so se upirali odpravi črnega suženjstva pozabljeni.

Črno suženjstvo je izginilo, toda mi še nismo svobodni. In danes smo v novi agitaciji — tako obsežni, kakor je obsežen svet. Vstajenje je to delavskega razreda, ki se je začel polagoma zavedati svojih interesov kot razred in se organizira industrialno in politično, ki počasi a sigurno razvija gospodarsko in politično moč, namenjena, da ga osvobodi. Ti delavci so sicer še v manjšini, toda naučili se bodo čakati in izkoristiti čas.

Ravno temu dejstvu, ker se nahajamo v tej manjšini, je pripisati, da se nahajam danes pred vami kot obtoženeec, obdolžen zločina. Zato, ker verjamem kakor so verjeli nekdanji naši pračeti, da je prišel čas za izpremenitev sedanje vlade v boljšo, ki naj predrugači sedanji družabni sistem, ker verjamem v boljšo človeško družbo in boljšo civilizacijo. Ta manjšina, ki je tako slabo razumevana in tako trpko obrekovana, je v zvezi s silami razvoja, in tako gotovo kakor stojim danes pred vami, je samo vprašanje časa, ko bo postala ta manjšina zmagojoča večina, ki bo uvedla največje izpremembe, ki jih pozna svetovna zgodovina. Vi lahko to izpremembo pospešite; lahko jo pa tudi zadržite, toda preprečiti je nemorete, kakor nemorete preprečiti izhajanja solnca.

Mi slišimo prav mnogo o človeškemu bratoljubju — in vse to je povzdigujoče. Razglašča se raz brežštevlnih cerkvenih prižnic. Toda zaman je razglašati človeško bratoljudje, dokler trpimo družabni sistem, ki ščuje človeka napram človeku, množice napram množicam, v sistemu, kjer se mora človek pehati napram človeku za delo, na milijone delavcev vseh strok drug proti drugemu za osebne interese, z namenom, da se vzdrže na površju ne glede na eksistenco svojega bližnjega. Človeško bratoljubje na tem svetu je treba šele ustvariti. Toda pod sedanjim tekmovalnim sistemom je tako bratoljubje s kratka nemogoče.

Dejal sem sodišču, da sem nasproten sedanji formi vlade; da sem nasproten družabnemu sistemu, v katerem živimo; da verjamem v izpremembo obeh — toda s popolnoma mirnimi sredstvi.

Obrnil bi rad vašo pozornost na dejstvo, da poseduje v tem sistemu in kontrolira dve tretjini vsega

bogastva dežele le pet odstotkov ljudi, in da poseduje 65 odstotkov ljudi — delavcev, ki proizvajajo vse bogastvo te dežele, le 5 odstotkov bogastva.

Teh pet odstotkov ljudi, ki lastuje dve tretjine vsega bogastva, je element, ki vlada deželo. Ti posedujejo vse javne potrebščine. Ti nosijo krono. Žezla sicer nimajo v svojih rokah, niti ne sede na tronih; vzlje temu so ti naši vladarji in naši gospodarji. Ti kontrolirajo vlado in vse institucije.

Teh pet odstotkov našega ljudstva, ki posedujejo in kontrolirajo vse vire bogastva, vso narodno industrijo, vsa naša življenska sredstva, so tisti, ki napovedujejo vojno; in ti so tisti, ki napovedujejo mir, tisti, ki kontrolirajo in določajo našo usodo. In tako dolgo, dokler je to resnica, se ne moremo ponášati, da imamo demokratično vlado — samoodločujoče ljudstvo.

Z vsemi socialisti po svetu verjamem, da bi moral ta narod imeti vso industrijo in jo kontrolirati sam. Z vsemi socialisti po svetu verjamem, da bi morale biti vse reči, ki služijo splošnim potrebam, splošna last, da služijo v resnici vsemu ljudstvu, in ne le nekaterim posameznikom.

John D. Rockefeller ima danes šestdeset milijonov dohodkov na leto, pet milijonov dolarjev na mesec, dvestotisoč dolarjev na dan. In od tega ogromnega denarja ne producira niti centa. Ne napadam Mr. Rockefellerja osebno, tudi ga niti najmanj ne sovražim. Če bi bil v potrebi in bi mu bil jaz v stanu pomagati, bi mu pomagal, kakor vsakemu drugemu. Nasproten sem družabnemu sistemu, ki dopušča človeku, ki ne proizvaja nobene koristne reči, da si more nagrabit tako ogromno bogastvo, medtem ko na milijone delavcev in delavk, ki delajo vse življenje, zaslužijo komaj toliko, da se borno prežive.

Ta družabni red ne more trajati vso večnost, in jaz sem izrekel proti njemu svoj protest. Zavedam se sicer, da je moje prizadevanje slabo, toda sreča je, da nisem osamljen. Na tisoče in tisoče jih je poleg mene, ki so izprevideli, da predno moremo v resnici uživati blagoslov civiliziranega življenja, moramo reorganizirati človeško družbo na podlagi medsebojnega sodelovanja; in v smislu tega cilja smo organizirali gospodarsko in politično gibanje, ki se razvija po vsem svetu.

Nad šestdeset milijonov socialistov je danes, milijonov in milijonov, ki se ne ozirajo na narodnost, vero, pleme, barvo ali spol — vsi posvečeni temu cilju. Vsem tem je to ena zadeva, in vsi agitirajo kakor eden za nov red človeške družbe. Vsi ti čakajo, pazijo in delajo vsako uro, noč in dan. V manjšini so še, a! naučili so se čakati na čas, ki pride. Ti čutijo in vedo, da čas prihaja navzlic vsem nasprotovanjem in preganjanjem, kakor hitro bo ta samoizobrazba objela vse ljudstvo in postane ta manjšina zmagonosna večina, in kot taka zasede moč in izvede največjo izpremembo v zgodovini.

In ta dan bomo imeli splošno blagostanje — ne razdejanje naroda, ampak obratno: harmonično sodelovanje vsakega naroda z drugim narodom na zemlji. In ko pride ta dan, bodo izginile vojne za vedno.

Spoštovanje do dela.

Bili so časi, ko se je smatralo delavca za manj vrednega človeka, ki mu ne pripadajo nobene druge pravice kakor tiste, ki so mu jih odredili gospodarji, grofi, baroni, kralji in cesarji. Vzlic temu, da se je z ozirom na te pravice v zadnjem stoletju precej izpremenilo, ostajajo te preživele dogme in nazori — zlasti kjer imajo svoj vpliv na množice cerkve in časopisje novodobnih baronov in kraljev, — še vedno na površju.

Ti nazori so živeli in še žive vsled tega, ker se ljudi na splošno ni navajalo k spoštovanju do dela in do tistih, ki so ga opravljali, ampak se jih je navajalo le k spoštovanju in častenju tistih, ki so od dela bogateli in živeli v sijaju. In vendar je delo izvor vsega bogastva, vse kulture in civilizacije.

Med materialnimi silami ali elementi v civilizaciji, ki omogočuje razlikovanje življenja moderne družbe od primitivnega človeka, sta samo dva faktorja, ki prideta v tem procesu v poštev: prvi je prirodno bogastvo, drugi pa delovna sila človeka.

Prvi faktor je zapopaden v naravnih zakladih, h katerim ni prispeval človek ničesar. Tu pride v poštev vsa materialna sila, ki jo najdemo v zakonih vse-mirja.

Drugi faktor izvira iz prvega in se razvija ter spopolnjuje vsled prizadevanja obeh — duševne in telesne energije človeka; obe ti sili, ti energiji ste nerazdružljivi, nobena ne more izhajati brez druge.

Moderna civilizacija s svojo popolnostjo v vseh ozirih — njena veda in spoznanje materiala ter njegovih sil in naravnih zakonov, kakor njih uprejanje v službo; njih fizične udobnosti in luksurjoznosti, kadar so te sile postavljene v človekovo službo; njih duševni razvoj in napredek, ki prinaša, kadar je napeljan v dejanja prijetnosti in srečo — so vse produkt človeške delovne sile, dodeljene naravnim bogastvom in kalkulirane za uporabo, za uživanje, da služijo sreči in blagostanju človeškega življenja.

Komu naj spadajo te reči in pravice do njih, če ne tistim, ki so jih s svojo delovno silo ustvarili?

To vprašanje odpira pot drugemu vprašanju, ki se glasi: kdo naj ima pravico ustvarjati razmere, pod katerimi naj ta delovna sila producira, če ne tisti, ki delajo in ustvarjajo?

Ali imajo danes te pravice tisti ljudje, ki ustvarjajo vse bogastvo? Nimajo jih! Zakaj jih nimajo? Dva vzroka sta: Prvi je pomanjkanje delavske inteligence, drugi pa protagitacija kapitalističnega razreda, ki skrbi, da ostane vse pri starem. Kakor so si nekdanji grofje in baroni lastili prvenstvo do vsega bogastva in omalovaževali delo, tako se skušajo tudi današnji kralji in baroni na podlagi samovoljne fikcije glede na pravice do privatnega lastništva in naravnih bogastev, izgovarjati na ta način, da jemljejo v poštev posameznikovo prizadevanje v odkritjih in modrosti ter dalekovidnosti prednikov, kakor tudi drugih javnih naprav, katere vse prištevajo svojim zaslugam.

Toda kje obstajajo v prirodi pravice "samovoljnih fikcij?" takih naravnih zakonov, ki bi vsebovali te neskončno dedne pravice, ni dala priroda nobenemu posamezniku, nobenemu narodu ali plemenu. Največji poznavatelji zakonov, ki jih je izumil in sprejel človek — trdijo, in zgodovina sama nam to potrjuje, da temelje ti zakoni na nasilju, in da so se vse titulacije naravnih posestev uveljavile vsled družabne konvencionalnosti in pravil, ki so bila samovoljno predpisana in družbi pripravljena, da jih sprejme brez ugovora. V moči družbe je danes, da te usiljene zakone od časa do časa poljubno menja. Nekdaj delo ni imelo teh pravic, danes jih ima, če prav so omejene in nepopolne. V koliko se delavstvo zaveda teh pravic, in v koliko hoče uveljaviti vrednost dela v politiki, iz katere ima razviti njeno praktično veljavo v vseh institucijah dežele, bo pokazalo ameriško delavstvo dne 2. novembra, ko bo oddalo svoje glasove za predsedniškega kandidata. Spoštovanje do dela in do delavskega razreda — do ljudi, ki omogočujejo, da ne zastane kultura in napredek na poti, mora izvojevati delavski razred sam.

Nauki, ki si jih je dobro zapomniti.

V Severni Dakoti je že nekaj časa na krmilu takozvana Nonpartisan Liga — organizacija farmarjev, ki ima, kar se politične administracije tiče, program, ki v mnogih ozirih soglaša s programom socialistične stranke; program te organizacije zahteva podružabljenje bank, velikih gozdov in zemlje. Žitne sprave, telefon in telegraf in vsa taka gospodarska sredstva, ki jih je v danih razmerah mogoče podružabiti, to je takih, katerih podružabljenje ne pride v navskrižje z zveznimi zakoni.

Umevno je, da ne soglašajo s tem programom republikanci in demokrati, ki imajo v Severni Dakoti mnogo zemljišč, s katerimi špekulirajo in delajo profite. Vsa ta zemljišča so pod sedanjo državno upravo strogo obdačena, in sedaj prihajajo poročila, da ni v Severni Dakoti nobene republikanske in demokratične stranke več, ker sta se obe združili v Independent Voter's Association (Zvezo neodvisnih volilcev). S pomočjo te zveze nameravajo kapitalistični interesi iztrgati državno kontrolo iz rok Nonpartisan Lige in vpelati v državi zopet načelo svobodne špekulacije in nebrzdanega profitarstva.

Seveda nastaja vprašanje, če bo kapitalistom v Severni Dakoti to posrečilo.

Poročila, ki prihajajo iz kapitalističnih virov in so vsled tega zelo zaokrožena, se glase, da je Nonpartisan Liga izgubila v državi že precej svojih uradov, in da jih izgubi pri prihodnjih volitvah v jeseni še več. Seveda se na ta poročila ni zanašati, ker prihajajo iz sovražnih virov; toda kakršnekoli so že tamokšnje politične razmere, ostane dejstvo, da se kapitalistični razred prizadeva na vse načine, da porazi sedanjo upravo Nonpartisan Lige in uvede zopet prejšnji kapitalistični sistem.

Poročilo, da je Nonpartisan Liga izgubila svoje postojanke, je lahko popolnoma zlagano; ampak na-

men, ki prikazuje, da bi kapitalistični razred to rad dosegel, je tisti faktor, iz katerega se uče lahko tudi socialisti in se v soglasju teh kapitalističnih namenov, ki se tako manifestno kažejo v Severni Dakoti, pripravljajo za svoje delo, ker jim je iz tega jasno, da se socialistom, ko pridejo v raznih državah na krmilo, nebo godilo nič boljše, kakor se godi danes Nonpartisan Ligi v Severni Dakoti.

Kakšne nauke naj izvajamo socialisti iz političnih razmer v Severni Dakoti?

Nauki so to, ki jasno kažejo, kako se zna kapitalistični razred prilagajati razmeram in izbirati svojo taktiko; nauki, ki kažejo, kako kapitalistični razred, kadar izgleda, da so njegovi splošni interesi v nevarnosti, rad pozablja na svoje malenkostne taktične spore, ki jih ima v času, ko ni od nikoder nevarnosti — in kako hitro se združi, čim postane nevarnost, da porazi svojega nesprotnika. Kako blagodejni bi bili ti nauki za delavski razred, če bi jih vpošteval prav sedaj — po vojni!

Poglejmo hipotetično naokoli, da vidimo naše politične pozicije za bodoče in da primerjamo naše politične moči, s katerimi razpolagamo danes in s katerimi bomo razpolagali eventualno drugo leto, čez dve leti, čez štiri leta itd., itd., in se zamislimo malo v boje, ki nas čakajo od strani kapitalističnega razreda, ki se bo prej ali slej začel združevati, da nas porazi in vrže z naših pridobljenih postojank, kakor se vrši to danes v Severni Dakoti.

Pri zadnjih predsedniških volitvah leta 1916. je bilo oddanih okrog 16,000,000 glasov. Vzemimo, da ostanejo ti glasovi v veljavi tudi pri letošnjih volitvah. Pri letošnjih volitvah pridejo v poštev še ženski glasovi, ki jih bo, če odbijemo 55% od vseh veljavnih a ne aktivnih glasov, okrog 7 milijonov. Skupni ženski glasovi štejejo okrog 17 milijonov. Tako dobimo, da bo oddanih pri prihodnjih predsedniških volitvah v jeseni okrog 23 milijonov glasov.

Vzemimo, da bodo dobili demokratje 9 milijonov glasov, 10 milijonov pa republikanci, kar znaša 19 milijonov glasov oddanih za kapitalistične kandidate; ostale štiri milijone glasov odpade na Socialistično stranko, na Farmer-Labor Party, na S. L. P. in pa na Peoples Party. Recimo, da odpade od teh štirih milijonov glasov 2 milijona Socialistični stranki, kar bi pomenilo dva milijona razrednozavednih glasov proti 19 milijonov kapitalističnih glasov. Toda za sedaj, ko ste glavni kapitalistični stranki razdeljeni v demokratično in republikansko stranko, izgleda, da je ta razdelitev — to je primerjanje politične sile med socialisti in kapitalisti — nepravilna, in da bi bilo pravilnejše, če bi primerjali socialistične glasove z republikanskimi glasovi, to je 10 milijonov proti dvem milijonom glasov. Toda temu vendar ni tako, kajti kakor hitro bo postajala Socialistična stranka nevarnejša, ko bo dobila namesto 2 milijona 6 milijonov in več glasov, ko bo izvolila v raznih državah svoje kongresnike, senatorje, guvernerje, župane, šerife, šolske oskrbovalce, sodnike itd., itd., se bo zgodilo od strani kapitalističnega razreda nekaj podobnega, kar se je zgodilo v Severni Dakoti — združil se bo v eno organizacijo! Na ta način ostanejo na po-

litičnem pozorišču le še združene politične stranke proletariata, na drugi strani pa združene frakcije meščanskega in kapitalističnega razreda.

Prav ta vpogled politične akcije bodočnosti jemlje nekaterim korajžjo, pa delajo iz te bojazni kapital, češ, da ne bo delavstvo na volišču nikdar v stanu poraziti kapitalistični razred; in iz tega sklepajo, da je treba direktne akcije ali diktaturo proletarijata.

Toda stvar vendar ni tako obupna, kakor izgleda na prvi mah. Vse kar je delavstvu potrebno je, da začne politično posnemati kapitaliste, ki se združujejo ne le da odpravljajo medsebojno gospodarsko, ampak tudi politično tekmo, kadar se imajo njihovi interesi zaščititi na volišču. Ne diktature proletariata, ki je pod sedanjimi razmerami v raznih deželah najboljša pretveza za kapitalistični razred, da laglje izvršuje špijonažo, terorizem in represijo, temveč več politične aktivnosti, več političnega organiziranja in složnega dela med delavskimi frakcijami je treba, če se hoče doseči za skupne cilje izdatne takojšnje uspehe. Elementi, ki v načelih nasprotujejo sedanjemu kapitalističnemu sistemu — pa naj bodo ti elementi na farmah ali v tovarnah, v uradih kot klerki, učitelji, profesorji, zdravniki, umetniki, iznajditelji in vsi tisti, ki čutijo, da so direktno ali indirektno hlapeci kapitalističnega razreda, morajo priti do spoznanja, da spadajo v en razred — razred, ki ima osvoboditi duševno in fizično delo izpod kapitalističnega jarma in uspostaviti tak družabni sistem, ki bo jamčil vsakemu članu družbe obstanek in mu nudil vse pogoje za nadaljni razvoj in srečo. Nauke za to nam daje kapitalistični razred vsepovsod, in če jih bo duševno kakor fizično delavstvo spoznalo in se po njih ravnalo, tedaj ni več tako daleč čas, ko zapusti delavstvo za seboj zadnje obrambne järke kapitalistične trdnjave in zasede ob enem tudi trdnjavo, ki je obdana s temi obrambnimi jarki v obliki politične in gospodarske moči.

V Rusiji je zopet pričela padati sovjetska vlada. Trockij in Lenin sta bila zadnje dneve zopet parkrat umorjena, nekateri komisarji in generali pa aretirani. Rdeča armada komaj kroti uporni duh ljudstva. General Wrangel in Poljaki uspešno prodirajo v notranjost Rusije in padec boljševizma je pred durmi. Le, da se taka poročila nadaljujejo, od kar so prišli na krmilo Rusije boljševiki in se bodo nadaljevala, dokler se ne sklene mir.

Mirovna pogajanja v Rigi med Rusi in Poljaki še niso prinesla nobenih definitivnih zaključkov. Ruska delegacija se trudi in kaže resno voljo za sklenitev miru, medtem ko Poljaki, podpirani od reakcionarjev iz Francije in drugod, zavlačujejo pogajanja. Pri tem pa postaja evropski kaos dan za dnem večji. Med delavske vrste se pa širi prepir, katerega po možnosti še nete reakcionarje sile, z namenom, da oslabe proletarijat. Človeštvo je pač še mlado, polno napak in neznanja. Družabni preobrat je združen z velikimi bolečinami, ki so pri današnjih ljudeh neizbegljive.

Maksim Gorki:

HUDIČEVI SPREHODI.

(Nadaljevanje.)

"Vendar ne glejte me tako debelo! Ne delajte se vendar tako začudenega. Jaz vaše ravnanje odločno obsojam. Danes, bratec, se vsak potruži, da je feminist, tudi če je že poročen . . . Vi pa ste se naenkrat drznili prikazovati neko ženo v tako nesimpatični luči. To vsplošnem, v posebnem pa žena, ki ste jo opisali, nikakor ne zasluži takega slovesa. Ker ima prav, da, popolnoma prav ima! Tekom njegovega trudapolnega in skrbi polnega življenja — glad in mraz prenašala z njim . . . vsako pomanjkanje! Slednjič je umrl. Kaj pa je na tem? Vsi bomo umrli. . . ta morda prej, oni pozneje, ali — lahko mi verjamete — umrli bomo vsi!"

Verjel sem mu ter molče pritrjal z glavo. Vendar mi je bil pogovor nevšečen.

"Torej vidite, umrl je! Njej pa se je po njegovi smrti posrečilo, potem ko mu je darovala vso svojo mladost in vse svoje moči, da si je opomogla iz izkupička za njegova. . ."

"Kdo pa je ta — ona?" vprašam ves preplašen.

"Nu, ona pač, pisateljeva žena, ki ste ga opisali. Ne delajte se vendar nevednega!"

"Ali vso stvar sem si sam naravnost izmislil! Bila je to božična pravljica."

"Oj, vi prav dobro veste, kako je vsa zadeva."

"Torej res? Torej res živi?"

"I seveda!"

"In je poročena s trgovskim uslužbencem?"

"Ne ravno s trgovskim uslužbencem, ali mislim z nekim postrežkom. Vendar to ne spreminja dejstva."

"Gotovo ne . . . gotovo ne."

"In se sedaj ne sramujete? Kaj?"

"Ali čujte me! To je vendar le slučaj . . . vse ni bilo drugega negoli plod domišljije."

"Samo domišljija? Tega res ne morem verjeti. Pa tudi če bi bilo res, kako ste mogli biti tako nerodni in proizvajati domišljije, ki se krijejo z resnico? Veste, da kroži vest, da ste pravljico o hudiču napisali po direktnem naročilu nekega literarnega fonda, ki stremi za tem, da razpuste vsi pisatelji pravico do založbe svojih del njemu in ne svojim ženam in otrokom?" — — — — —

Dolgo sem se trudil, da bi ga prepričal, da je moja pravljica o hudiču le plod moje domišljije: verjeti mi ni hotel. Slednjič mi je navidezno le verjel. To mi je povod, da se pred čitateljem opravičim za prvi sprehod hudiča.

Zdaj pa povest o dobrem hudiču. Zastavljam besedo! Držal se bom zdaj strogo dejstev. Saj nam obstoj dobrega hudiča zajamčuje Lesage in tudi kitajska legenda o Tsing-ju-tongu. —

* * *

Vse to se je vršilo v noči na predvečer svetih treh kraljev. Zunaj je bilo kopno vreme, mlečno-bela, gosta megla je polnila ulice ter odmikala hiše od hiš, vse rastirajoča — dobro in slabo. Krög sve-

tilk so se tvorili motni krogi prosojne luči, ki so stale tam brez žarkov in brez giba, ne da bi razsvetljevale zemljo. Motna in zatohla toplota je povzročevala tesnobo in raznolika otožna razpoloženja v človeškem srcu. Kakor pošasti so se posamezniki prikazovali in so izginjevali v tej turobnosti. Vse glasove je bilo čuti pridušeno, celo zvoki zvonov niso mogli predreti debelega vzduha kakor navadno, odmevali so šibko in odmev se je hitro poizgubil v megli, ne da bi izvrševal svojega običajnega svečanostnega vtisa.

"Oj turobnost, moja Vila Egerija! Kako vesel sem, da mi osvežujoča mrzlota tvojega objema zopet oživilja trdno dušo! Kakor napaja hudourni oblak v poletni vročini s svojo dobrodejno mokroto to ubogo po cvetkah in cvetju koprnečo zemljo, tako oživiljaš in okrepeša tudi ti, oj turobnost, moje samotno sree. Iz svežosti tvojega diha vzevitajo v moji duši cvetice sovraštva proti človeku, ki nima niti duhovitosti, niti volje, ki je ponižno pokoren suženj življenja."

Tako je govoril hudič. Iz njegovih besed, bo spoznal vsak razumen človek, da je bil ta hudič pravi dekadent in Nietzschejanec — torej ne samo resnično obstoječ temveč tudi skoziinskoz modern hudič. Hodil je v megli skozi ulice ter iskal hišo, kjer bi nad vhodnimi vrati ne bil zaznamovan križ s kredo.

"Kako ostudno je postalo na zemlji," si je mislil. "prav nobenega opravičila nimam več na nji. Niti ene duše ni več, ki bi bila uvaževanja vredna. . . Grozno nenadarjeni so postali ljudje, do studa so nezanimivi in plitvi. . . Osobito pa sedaj, ko se z novo silo dviga glas med njimi po osebnem samoizpopolnjevanju in za boj proti strastem. Bedaki! Oni, menijo, da imajo strasti, a v njihovih srcih bivajo le še poželenja. . . Torej, tu so vendarle vrata, ki niso zaznamovana s križem proti mojemu obisku. — Noter pojdem! Morda doživim kaj zanimivega." In hudič se spremeni v snežinko in skozi špranjo sfrči tiho na polico pred oknom.

Ob oknu je stala miza in pri mizi je sedel Ivan Ivanovič Ivanov. Po svoji duševni organizaciji je bil inteligent. Njegov posel je bil stremljenje po нравstveni popolnosti, ki si jo je hotel prisvojiti z razgovori z učenimi znanci in čitanjem dragocenih znanstvenih del. Ker je bil ravno zadnji izmed praznikov, je sedel Ivan Ivanovič ob mizi ter delal obračun svojih doživetij tekom zadnjih štirinajst dni. Ves je bil vase vtopljen. Človek, ki je zaposlen z lastnim opazovanjem, je vedno podooben jurjevki oziroma muhi v medu; zato Ivan Ivanovič ni opazil snežink, ki so frčale skozi špranjo v oknu, niti ne kako se je na teh spremenila v hudička.

Ivan Ivanovič je bil zaprl oči ter se poglobil v sliko, ki jo je nekoč videl v nekem časopisu, in ki se mu je dvigala v spominu. Slika je predstavljala morsko orjaško žival, ki je požirala raka, ki ga je držala z lovskami.

"To sem jaz," si je mislil Ivan, "tudi meni se godi kakor raku. . . in kakor ta nestvor, tako tudi meni izsesuje življenje moje soke. Jaz stremim, se upiram, da bi premagal njegov razkrajajoči vpliv,

hočem obvladati svoje strasti. . . ali prime me z grozovitimi lovskimi ter me vleče tjakaj, kjer se, pe- ne bahanalne orgije, kjer se v človeku vzbuja žival, kjer ugaševa vse čisto. . . Vse moje moči, vse moje mišljenje in stremljenje, vso mojo pamet bi moral žrtvovati svetemu podjetju, da iz sebe ustvarim o- sebo, v kateri vsi. . . plemeniti vtisi bivanja najde- jo. . . pravi odmev. Postati bi moral hraber brani- telj svojih pravic, pogaženih pravic svoje osebnosti . . in mesta tega . . . sem bil že trikrat na maške- radah . . bil sem v restavrantu . . in sem ponižal ce- lo neko žensko!! . . ”

Priznavam, bila je zelo lepa. Ah kako je bila lepa! . . Vendar pa je žena drugega. . . tuja žena! . . o, kako nizkotno je to od moje duše! — Dasi mi ni bila povsem tuja . . saj je vendar Jegorjeva že- na, Jegor pa je moj stari tovariš, moj najboljši pri- jatelj. . . Da-a! Morda more ta okolnost. . . mojo krivdo zmanjšati. Vendar, vseeno ! Dobro je vsaj, da svoje poverljive sam spoznam, to me dviga v mo- jih lastnih očeh . . To je vsekakor tolažljivo! Ali — o, hudič! Če bi mogel svoje strasti iztrgati iz srea!”

“Poskusite vendar enkrat” se začuje udvoren glas. “Ako vam všeč, morem vam pri tem pripomo- či.”

Ivan Ivanovič je umno dvignil glavo, ter se pre- strašil — pri pogledu na hudiča se pač vsak pre- straši.

“Oprostite . . nisem niti opazil, kako ste vsto- pili . . Če se ne motim — imam . . čast videti hudi- ča?”

“To imate, prosim vas tudi, da se pred menoj nikakor ne sramujete,” reče hudič.

“Hm. . hm. . - odkod vendar ta čast.”

“O, čisto naravno . . prišel sem k vam iz dolgočasia. Danes je pač, kakor veste, predvečer sv. treh kraljev, in ob tej priliki nas hudiče — kakor znano — povsod preganjajo. Zunaj je tako megleno, mokro . . prav ostudna zima letos! In ker vas po- znam kot humanega človeka. . . ”

(Konec prihodnjic.)

Nekaj za prebavo.

Kaj bi n. pr. rekli o človeku, ako bi:

— prodajal sukno in vseh vrst obleko, pa bi bil pri tem gol;

— če bi gradil hiše z desetimi, dvajsetimi in tri- desetimi nadstropji, pa bi hodil spat v brlogu podo- bno bajto;

— če bi gradil železnice, elegantne kupeje in pripravil ves komfort za potovanje in turistiko, pa bi hodil po ure daleč peš na delo in iz dela, in mnogo- krat trempal po tisoč in več milj. v druge kraje;

— če bi izgotavljal čevlje po najnovejših modah in iz najboljšega usnja, pa bi hodil bos ali pa v raz- drapanih čevljih;

— če bi spravil v potu svojega obraza na dan premoč, pa bi moral sedeti pri nezakurjeni peči in s svojo družino prezebat;

— če bi gradil lepe makadamske ceste, po ka- rih vozijo elegantni avtomobili, kopal zlato, srebrno,

bakreno in železno rudo, iz katere bi izdeloval dra- gocene posode, ornamente in druge reči, ki krasijo dom, sam pa bi hodil po grapavi poti in imel v svo- jem stanovanju najprimitivnejše orodje;

skratka: če bi skupljal bogastva, iz katerega je mogoče ustvarjati kulturo, znanje o zdravstvu, o geologiji, o biologiji, o astronomiji itd., itd., sam pa bi moral tavati v nekulturi in neznanju, v bedi in trpljenju?

Kaj bi rekli takemu človeku, ljudje moji? Mor- da bi rekli, da v njegovih možganih ni nekaj prav, in da ga je treba zdravniško preiskati. In vendar je da- nes po večini tako, da tisti, ki vse to ustvarjajo in pripravljajo — nimajo teh reči. Zakaj je tako? Za- to, ker živimo v sistemu družbe, ki to dopušča. Če ho- čemo da bo drugače, če hočemo, da bo dobil vsak de- lavec, vsak producent, ki proizvaja duševno ali te- lesno, svoj produkt, moramo gledati, da se uresniči socializem — sistem, ki bo odpravil narobe svet, ki bo odpravil privatno lastništvo vseh tistih sredstev, ki so za obstanec velike množice ljudstva potrebne. Sedanji kapitalistični sistem je oropal ljudstvo teh naravnih zakladov. Socializem mu jih hoče vrniti. In kdor glasuje dne 2. novembra za Socialistično stran- ko, glasuje za povrnitev vseh naravnih bogastev vse- mu ljudstvu; glasuje, da se postavi svet na noge, na- mesto da stoji na glavi, kakor je to danes.

Spomini petrogradskih palač.

Katarina II., carica, ki je imela srce prav tako široko, kakršna je ruska narava sploh, ni nikakor varčevala, kadar ji je šlo za svoje ljubimce ali uspešne voditelje v vojnah. Če pa je bil človek, kot Patjomkin, vse v eni osebi, tedaj je debela carica razsipala z obema rokama. Za njega je nameravala ustanoviti kraljevstvo, a krona, katero nosi sedaj hohenzollernski Ferdinand, dasiravno odstavljen, ni dobro pristojala čelu Patjokinovemu. Da se poto- laži, je dobil od matjuške Jekaterine naenkrat zem- ljšča, ki bi pomenila v srednji Evropi celo kraljev- stvo in z njim tudi “duše”, da bi obdelovale to zem- ljšče. V Petrogradu pa mu je dala zgraditi carica od najboljšega ruskega arhitekta Stavrova palačo, ki ni bil dosti manjša od carske, a prav gotovo bolj udobna in prijazna. V bližini odličnega samostana Smolnika, kjer se zavije reka Neva, je zrastle za kneza Patjomkina hiša, obdana od vrta, za katere bi ga zavidalo marsikatero evropsko vele mesto. Knez, ki je postal znan po Evropi vsled čina, kate- rega najbrž sploh ni storil, ni bil več tako mlad, ko se je pričela zgradba. Šlo mu pa je kot perzijskim kraljem, ki ne smejo po starem običaju stanovati v palači svojih očetov. Svoj sijajni sedež hočejo kolikor mogoče hitro zasesti. Stavrov je moral raditega hiteti. Velikanska stavba, ki je v svojih glavnih delih enonadstropna ter predstavlja na zunaj impozatno maso, je bila na hitro zgrajena iz slabo pečenih opek in prebarvana z belo barvo. Na- sprotno pa so bile v notranjosti dvorane, kakršne ima komaj kakšen kraljevski grad. Notri se nahaja

okrogla dvorana, dolga galerija, ki spominja na srednjeveške katedrale, ter oranžerija, ki je bila dosti velika, da se je pozneje sestal v njej parlament. Knez je imel le par let v lasti svojo Tavriško palačo, v kateri je uprizarjal veliko mičnih veselje kmečkega značaja, ki je bil sploh znak tedanjega ruskega dvora. Nato je umrl, in sicer tekom prvih tumultov francoske revolucije, ki so prestrašile staro Evropo. Njegova prazna palača je zopet postala last carice, ki je ustanovila v njej z velikansko ironijo pobožen institut za gospodične ter sirotišnico.

Idilična pokrajina okrog Patjomkinove palače se je tekom 19. stoletja napolnila z vojašnicami, skladišči itd. Slabo znan del predmestja je požrl celo del krasnega vrta. Pobožne gospodične pa tudi niso držale palače v dobrem stanju. Omet je pričel odpadati in tramovi strehe so pričeli gniti. Ta polovična podrtija, ki je ležala sredi slaboglasnega predmestja, se je zdela zadnjemu carju dosti dobra, da jo je ponudil prvi dumi svoje države za zborovanje. Izpraznil se je dobrodelni zavod, zamazale pokvarjene štukature, položile po tleh rdeče preproge ter postavila v še vedno krasne dvorane vednozeleni drevesa ter sedeži za poslance. Na steno, nad predsedniškim stolom, pa se je obesila srednje velika slika carja vseh Rusov. Hiša ruskega parlamenta je bila gotova. Ne ve se, kaj je pomenilo, da se je kmalu nato podrl strop v dvorani, a na srečo se je to zgodilo po noči, ko ni bilo nikogar v dvorani. Strop se je na hitro zopet popravil, očistila se je carjeva podoba ter dali poslancem novi in bolj elegantni stoli.

Deset let in še več se je zbirala ruska Duma v tej dvorani; videti je bilo v njej prizore in slišati obtožbe, kakršnih ni slišal še noben parlament iz leta 1793. Ko pa je bila nekega dne napolnjena mera ter je divjal po predmestju upor, se je sklenilo v tej dvorani, da se odstavi car. Oljnata slika vladarja pa se je vrgla med staro šaro. Na udobne stole so sedli ljudje v zamazanih škornjih in debelih bluzah. Bili so delavci in vojaki. V Jekaterinski dvorani je pozdravil predsednik Dume, Rodzianko, ta velikan s tilnikom kot bik, dolge vrage Preobraženskega polka kot zastopnik ljudske suverenitete. Povsod naokrog, na rdečih preprogah in po vrtu pa se je nagromadil plen, neizmeren plen, katerega je prinesla vstaška masa iz arzenalov in palač stare vlade na ta prostor. V nekem mičnem paviljonu iste palače so sedeli pozneje ministri stare vlade kot jetniki. Hiša kneza Patjomkina je kmalu postala hiša zborovanja, dočim se je stara Duma izselila v osvojene palače in prostore prejšnjih gospodarjev.

V Marijini palači je v dnevih preobrata zboroval revoliucijski komitej. Tukaj je imela tudi vlada Nikolaja II. svoje zadnje seje in tukaj je sprejela predsednika Dume, ki je v spremstvu ystaških vojakov sporočil ministrom, da hočejo v Tavriški palači odstavit carja. Eno uro pozneje so prestrašeni dostojanstveniki že zapustili palačo, katere edina znamenitost je neka moderna slika. Sredi mesta, nasproti velikanski Izakovi katedrali, na dolgo razleknjenem trgu, je dal Nikolaj I. zgraditi palačo za svojo hčer v onem slogu birokratske fantazije, ki so

ga prej imenovali italijansko renesanco. Stopnice so bile složne, dvorane visoke, a kljub temu vlada v palači mučna enoličnost. Le pogled na Izakov trg je izredno lep. Nihče ga ni mogel bolj občudovati, kakor odslovljeni ministri, generali in drugi dostojanstveniki, ki so se bili zbirali v državni svet. Tako je prišla ta palača v posest te znamenite organizacije, ko jo hči carja ni mogla več rabiti. Ko je prišla ta organizacija vsled nepojasnjene vzroka zopet do veljave ter se je iz nje napravil senat ljudskega zastopstva, tedaj se je pričelo v tej palači novo življenje. Tam so se vse lepe postave, ki so bile sprejete v Tavriški palači, neusmiljeno masakrirale in sedaj v kot postavljeni možaki so si včasih dovolili veselje praviti aktivnim ministrom stvari, ki so jim bile bolj neprijetne kot slovesne obtožnice v državni Dumi. Ekselence državnega sveta so namreč vedele za posameznosti, ki morejo biti znane človeku le v slučaju, če je vse svoje življenje preživel v dvorskem šepetu in intrigah državnih uradov. Javnost pa je prišla ob takih govorih na svoje stroške. Na večini sej so se člani državnega sveta zadovoljevali s tem, da so občudovali ali veliko sliko Ilije Rjepina, ki predstavlja sejo državnega sveta iz leta 1901 in na kateri je videti vse zlate zapone in ovratnike gospodov, velikanske pleše in obraze. Par značilnih glav je tudi ovekovčenih na tej sliki, predvsem ona odurnega grofa Witteja.

Na Nikolaja I., omejenega fanatika absolutizma, spominja tudi Zimska palača, največje kamenito poveljevanje carstva. Fasade so delo Italijana Rastrellija, ki je gradil za veliko Jekaterino. Stara palača pa je okrog leta 1830 zgorela in Nikolaj I. jo je dal z velikansko naglico zopet zgraditi, ker ni mogel pretrpeti misli, da bi stanoval v drugi hiši kot največji in najvišji v krogu številnih vladnih sloopij, ki se zbirajo v dotični okolici.

Notranjost Zimske palače je dal Nikolaj I. popraviti v enakem slogu. Velikanske dvorane so mrzle in neprijetne, delo epigonov brez vsake fantazije, ki so razumeli slog le kot posplošeno dolgočasnost.

Le ena izmed velikih palač Petrograda sega nazaj v dobo ustanovitelja tega mesta, carja Petra. Ta palača je admiralitetno poslopje. Peter Veliki jo je dal zgraditi iz lesa, ker se mu je mudilo, da dogotovi to poslopje za svojo mlado mornarico. Pozneje pa so to palačo pregradili v kamnu najboljši ruski arhitekti, in zdaj predstavlja velikansko stavbo, ki je široka 420 metrov ter stoji ob reki Nevi. Na vrhu palače je zapaziti precej čuden zlat stolpič, ki spominja na ljubezen Petra Velikega do Holandcev. Rumeno pobarvana hiša je doživela obe prvi revoluciji, ki sta bili poizkušeni v Petrogradu. Leta 1905 je porabila vlada admiralitetno poslopje kot zadnji branik svoje moči. Povsod so bile postavljene strojne puške, ki so branile dostop do važnejših točk.

V sedanji revoluciji je vihrala na tem poslopju zadnja zastava Romanovcev, a tudi ta se je morala umakniti rdeči zastavi revolucije. Tako je padel zadnji branik absolutizma.

Od kar se je sovjetska vlada preselila v Moskvo, je iz Petrograda izginilo tisto živahno življenje, ki je bilo lastno temu mestu v prejšnjih časih. V petrogradskih palačah zborujejo le še lokalni sovjeti. Zavezniška blokada je največ kriva za mrtvilo, ki vlada danes v prestolnici stare Rusije. Mesto je bilo v vedni nevarnosti pred napadi od strani protirevolucionarjev in zunanjih sovražnikov, zato se v njem ni moglo razviti novo življenje po revoluciji.

Italijanske krize.

Italijanskim potresom se je pridružil še upor kmetov proti posestnikom velikih zemljišč. Za italijansko aristokracijo prihaja konec dobe, ki je zasluževala italijanskega malega kmeta. Fevdalizmu bje smrtna ura tudi v Italiji, kajti kmetje hočejo zemljo, katero so sedaj obdelovali za kneze in grofe, obdelovati zase. Kmetje, dasiravno najbolj veren element v Italiji, med katerim imajo klerikalci največjo moč, se organizirajo v Kmečko zvezo, prireajo manifestacije, v katerih nosijo rdeče zastave in zahtevajo razdelitev zemlje med tiste, ki jo obdelujejo. Kakor se da razbrati iz poročil, se bo tudi glede kmečkih zadev dosegel nekak kompromis, ki bo korak k socializaciji zemlje. Kmečka zveza zahteva kooperativno obdelovanje velikih zemljišč za interese kmečkega in delavskega ljudstva. Neko poročilo se glasi, da so zahteve delavcev, da mora biti 75% vseh pridelkov last kmetov, ravno tako vsa živina in kmetijska orodja. Lastniki zemljišč pa morajo preskrbeti polovico semen, vsa gnojila in plačati vse davke. Zato pa dobe 25% vseh poljskih pridelkov. Nekatera veleposestva, ki so jih kmetje zasedli, so pozneje "osvobodile" vojaške čete.

Italijansko agrarno vprašanje zahteva nujne rešitve in sicer na povsem drug način kakor z vojaštvom.

Zasežene tovarne v kovinski industriji je delavstvo večinoma zapustilo, to je, podjetja so bila vrnjena pod kontrolo lastnikov. Dosegel pa se je nekak preliminarne sporazum za skupno upravljanje in kontrolo od strani lastnikov in delavstva. Ekstremisti s tem sporazumom niso zadovoljni in zahtevajo popolno kontrolo. Na splošnem glasovanju se je večina delavstva izrekla za sporazum, kakor je bil narejen med večino zastopnikov delavstva in tovarnarji. Večina delavstva v Rimu, Turinu in v par drugih mestih po je nasprotna sporazumu. Zadovoljni niso tovarnarji, niti delavstvo, ker se v danih razmerah ne more zadovoljiti nikogar. Tovarnarji se čutijo oškodovane, ker bo dobilo delavstvo pravico, da bo poučeno o poslovanju, o izdatkih in dobičkih, in da bo imelo delavstva tudi pravico odločati o rečeh, ki se po nazorih pristašev privatne lastnine popolnoma stvar lastnikov industrije. Vendar pa so pristali v sporazum, ker vedo, da je bolje ohraniti vsaj nekaj kakor pa vse izgubiti. Ekstremisti zahtevajo popolno podružabljenje industrije, kar pa je v danih razmerah v Italiji neizvršljivo.

Reakcionarji se nad sedanjo situacijo bridko pritožujejo. Dežela, pravijo, je predana nasilstvom, ropanjem, potresom in povodnji in je brez vlade. Država drvi v bankerot. Parlament je po mnenju militaristov in pristašev starega reda nesposoben za resno delo in ni kos položaju. Nekateri izmed njih pravijo, da je za Italijo edina rešitev militaristični "coup d'etat", in da prevzame vodstvo militaristične diktature kaka oseba D'Annunzijevega kalibra, ki bi zbrala okoli sebe vse konservativne elemente, mornarico in velik del armade. Parlament naj bi se razpusil in vzpostavil začasni militaristični režim, ki bi prinesel deželi nazaj mir in red.

Če se bo znalo delavstvo pravilno zadržati v tej krizi, ni nevarnosti, da bi se želje konservativcev po militaristični diktaturi uresničile. Ako pa bo šlo v ekstreme v svojih dejanjih, potem je dana možnost, da pride v Italiji na krmilo reakcija, kakor je prišla na Ogrskem, dasiravno so razmere v Italiji povsem drugačne od onih na Ogrskem.

Kapitalizmu ni treba drugega, kakor ustaviti uvoz potrebščin v Italijo in bitke delavstva so izgubljene. V Italiji se že širijo govorice, da je Amerika ustavila pošiljanje premoga radi revolucionarnih aktivnosti in pa radi padanja italijanske valute.

Eksekutiva italijanske socialistične stranke je sklenila, da se pridruži tretji Internacionali. Meseca decembra in januarja se bo vršil v Florenci kongres stranke, na katerem se bo odklonilo, sprejelo ali pa modificiralo sklep strankine eksekutive. Kakor v vseh drugih državah, je tudi italijansko delavstvo politično razdvojeno in zadnji sklep je frakcijski boj še bolj poostiril. Zmernejše elemente v stranki vodi Turati in ako se na prihodnjem kongresu ne doseže sporazum, ostane možnost, da se italijansko delavstvo še bolj razdvoji.

Delavstvo mora iti skozi to krizo, kakor se bo moralo končno ponovno sporazumeti za skupne akcije in boje proti skupnemu sovražniku. Vsa sedanja razdvojenost delavstva koristi le kapitalizmu in do tega spoznanja bodo delavstvo vodili šele neuspehi, posledica medsebojnih bojev.

UTRINKI.

Volitve poslancev v parlament nemške Avstrije se bodo vršile dne 17. oktobra. Volilni boj je ljut. Sedaj sta največji stranki v Avstriji socialdemokratska in krščansko socialna. Avstrijska zbornica šteje sedaj 81 socialdemokratov, 79 krščanskih socialcev in 26 vsenemcev.

V krščanski socialni stranki so grupirane vse nazadnjaške, reakcionarne in monarhistične struje, v socialdemokratski stranki pa socialistično delavstvo, ki je tudi v nemški Avstriji razdeljeno v struje. Vsenemška stranka je ultrašovinistična in opazovalci politične situacije poročajo, da bo ta stranka prišla iz prihodnjega volilnega boja ojačana.

Gospodarsko stanje nemške Avstrije je še vedno obupno. Industrija ne dobi surovin in pre-

moga in delavstvo ne živeža. Na Dunaju vlada velika mizerija, ki se bo na zimo povečala. Krščanski socialci ščuvajo kmete proti delavstvu in intrigirajo za monarhijo. Vsenemci so za združenje z Nemčijo, tej ideji pa nasprotuje z vsemi silami francoska diplomacija, ki je to združenje preprečila že na versajski konferenci. V listih se že dalj časa pojavljajo vesti, da se Bavarska želi odcepiti od ostale Nemčije in se proglasiti za monarhijo. V tem slučaju bi se Bavarski pridružila tudi nemška Avstrija. To so seveda želje francoske diplomacije, ki pa tudi deluje, da se stvari taka država. Pri tem delovanju ji dobro služi dejstvo, da so Bavarci in večina prebivalstva nemške Avstrije katoličani, ki se jih želi združiti v "katoliški monarhiji".

V takih razmerah ima delavstvo težak boj. Boriti se mora proti intrigam diplomacije zavezniških držav, proti klerikalizmu, šovinistom in neslogi v lastnih vrstah.

V Zedinjenih državah zopet straši "rumena nevarnost". Japonsko prebivalstvo v Californiji se izredno hitro množi in s tem tudi premoženje Japoncev. Dasiravno so v veljavi razne naredbe, ki bi imele preprečiti naseljevanje Japoncev, niso dosegle svojega namena. Californija je sedaj započela z gibanjem, da se vsako naseljevanje rumenega plemena v Zedinjene države prepove in da se sprejmejo še strožji zakoni, ki bi omejevali lastninske pravice Japoncev v Zedinjenih državah. Pravijo, da ako se to ne stori, bo Californija v teku nekaj desetletij japonska kolonija in belo prebivalstvo bo potisnjeno od obali Pacifičnega morja. V Tokiju so vsled te gonje užaljeni in za japonsko, kakor ameriško vlado, ni situacija prav nič prijetna. Militaristi na obeh straneh pa ponovno zatrjejo, da je vojna med tema dvema državama neizbegljiva, ki mora priti prej ali slej. Amerika kakor Japonska gradi nove bojne ladje in izpopolnjuje svoje armade.

Japonska je tako gosto obljudena, da si mora iskati prostorov za izseljevanje svojega prebivalstva. Njeno ljudstvo je skromno in delavno. Kamor se naseli, izpreminja puščave v rodovitna polja in pošilja svoje pridelke na trg ceneje kakor belokožni farmarji. To velja posebno za Californijo in druge dežele ob Pacifiku. Ker je v svojih potrebah skromno, mu je čisto lahko uspešno konkurirati belokožcem, ki hočejo poleg dela tudi duševnega in telesnega razvedrila. In to je tisto, kar je ustvarilo ta prepad v Californiji med tema dvema plemenoma.

Na svetu je še mnogo praznega prostora izven severne Amerike. Ni pa povsod takih ugodnosti za naseljevanje, kakor v severni Ameriki. Tu so trgi, vse mogoče prometne zveze, dobivanje raznih potrebin je tu lažje kot kje v kakih afriških in drugih teritorijih, in to so razlogi, da se ljudstvo rajše naseljuje tam, kjer so kraji za naseljevanje ugodnejši. Čisto gotovo je, da bodo Zedinjene države še bolj omejile naseljevanje Japoncev. Težje je razlstiti Japonce, ki so tu že leta naseljeni in katerih zemljiško in drugo premoženje vedno bolj narašča. In tu je ta sporni oreh, ki ga bodo morali streti, za

enkrat še na "prijateljski" način, ameriški in japonski državniki.

Izseljevalni in naseljevalni problemi so tudi za socialistično gibanje važne naloge. Posvetiti jim bo treba še več študij, da jih bo bodoča družba v stanju reševati v korist splošnosti in v prvi vrsti tudi prizadetih narodov.

V Nauenu v Nemčiji je bila pred nekaj dnevi izročena prometu največja brezžična postaja na svetu. Antena na stolpu te postaje lahko oddaja brzojavke na daljavo 12,000 milj in 75 besed na minuto. Postajo v Nauenu ima najbolj izpopolnjen aparat z brezžično brzojavljanje. Z otvoritvijo te postaje so dosegli nemški tehniki nove uspehe v korist vsega človeštva. Zato je nesmiselno izključevati sedaj, po vojni, iz raznih kongresov znastvenikov člane nemškega naroda samo zato, ker so Nemci. Čimprej spoznajo Francozi, Belgijci in drugi, da so nemški znanstveniki vseh poklicev svetu potrebni ravno tako, kakor francoski, ameriški itd., tim boljše bo tudi za Francijo. Umetna netitev sovraštva proti Nemcem od strani Francozov se bo končno maščevala nad Francijo samo.

Glasovi iz našega gibanja.

IZVLEČEK ZAPISNIKA SEJE EKSEKUTIVE J. S. Z.
dne 25. septembra 1920.

Navzoči Mary Aucin, Godina, Cinkar, Gottlicher, Skubic, Aleš, Tauchar, Zajec, Oven in Petrich. — Predseduje Godina. — Tajnik poroča, da je bila ta seja sklicana največ zaradi prihoda Joškota Ovna v Chicago, da se uredi vse potrebno za njegovo govorniško turo. Pravi, da mu vsled kratkega časa ni bilo mogoče organizirati v podrobnostih shodov, na katerih bi nastopil sodrug Oven, pač pa je pisal sodrugu Terčeljcu Lawrence, Pa., naj skliče za tamkajšnjo okrožje konferenco klubovih tajnikov in se glede shodov pogovore ter pripravijo vse potrebno za te shode. V ta namen je poslal sodrugu Terčelju tudi potrebne letake za naznanjenje shodov, ki so tako prirejeni, da se porabijo lahko za vsako naselbino. Nekaj pisem je prišlo, v katerih vprašujejo tajniki klubov, kdaj bi mogli obdržavati soodr. Oven shod pri njih; toda ker je vse odvisno, kako dolgo se bo mudil soodr. Oven v Pennsylvaniji, se razen za Cleveland, kjer bo soodr. Oven obdržaval shod na povratku iz Pennsylvanije zadnjo soboto v oktobru, ni moglo odločiti v naprej za druge kraje. Če bi bilo dovolj časa za njegove shode, bi se bila njegova tura organizirala iz Čikage, tako pa bo treba organizirati te shode sproti, kakor bodo kazale razmere.

Ker je zadeva Ovnovih shodov rešena in so dani oziroma bodo dani pennsylvanskim klubom glede teh shodov vsa nadaljna pojasnila direktno iz Lawrence, se preide takoj na uravnanje pogojev s sodrugom J. Ovnom za to pot. Sodr. Oven sprejme pogoje, kakor so predloženi po odboru J. S. Z.

Dalje poroča tajnik, da je razposlal na vsa tista društva slov. podpornih jednot in zvez, ki so prispevala za kampanjo — in v mnogih slučajih tudi na druga društva, kjer je pričakovati političnih in organizatoričnih uspehov, nad 20.000 kampanjskih letakov. Poleg slovenskih letakov je razposlal tudi na nekdanje hrvatske socialistične klube in naslove, ki jih je dobil 10.000 letakov v srbo-hrvaščini. Poleg tega je pisal nekdanji J. S. Z. pripadajočim hrvatskim socialističnim — sedaj komunističnim klubom, in jih povabil na zopetno sodelovanje z J. S. Z.

Iz par krajev je dobil — pravi tajnik — povoljne odgovore, iz več krajev pa se kaže še vedno staro zakrknjenje. O zadevi reorganiziranja hrv. klubov govore še Aleš, Zajec, Oven in Taučar.

Končno se odpre še razprava, ali naj se vrši okrog Božiča zbor ali konferenca J. S. Z. Ker so pa razmere v splošnem z ozirom na zadeve, o katerih bi bilo treba razpravljati na konferenci ali na zboru nejasne — zlasti kar se mednarodne situacije tiče — se ne zaključi ničesar definitivnega, pač pa se nalaga tajniku, naj sestavi poročilo o zveznemu delu in položaju od leta 1917 do 1920; če bi se pa razmere med tem časom prečistile, bo odbor o sklicanju konference ali kongresa sklepal pozneje.

Tajnik poroča, da se razmere pri Zvezi popravljajo. Klubi se reorganizirajo v Waukeganu, Collinwoodu, v LaSalle in v Nokomis, — vsi pod starimi številkami. Mnogo reorganizacijskega dela, upa tajništvo, bo opravljeno potom organizatorja, ki gre sedaj na pot.

Dalje prečita tajnik pisma hrv. sodrugov J. Filipoviča iz Sesserja, Ill., ki želi pojasniti glede priključitve J. S. Z. k socialistični stranki. Sodrugu Filipoviču je poslal informacije in nekaj hrvatskih kampanjskih letakov. Dalje prečita list sodruga A. Radanoviča iz McKees Rocks, Pa., ki želi, da pošlje Zveza v McKees Rocks hrvatskega govornika in nekaj kampanjskih letakov. Letake je že odposlal, ne ve pa kako bo z govornikom, ker ni na seji članov eksekutive srpske sekcije. A. Radanovich želi sodruga P. Kokotoviča. Kakor izgleda, bo moral osebno govoriti s sodr. Kokotovičem glede shoda v McKees Rocks. To se vzame na znanje.

Dalje prečita tajnik list kluba št. 114 iz Detroit, Mich., v katerem članstvo kluba sugerira eksekutivi J. S. Z., naj dela na to, da dobi "Proletarec" zopet staro obliko, ker bi bilo agitatorjem morda lažje delati pri agitaciji za nabiranje naročnikov.

Po daljši razpravi, ki se je vdeležele Anušar, Oven, Aleš in Zajec, se sklene, da se sugestija kluba št. 114 predloži v pretres vsem klubom J. S. Z., in da se rezultat mnenja, ki bi izhajal iz te razprave upošteva, v kolikor bodo dopuščala k temu finančna sredstva.

Zaključek seje.

Tajništvo J. S. Z.

ZA CLEVELAND.

Jugoslovanski socialistični klub št. 27 J. S. Z. priredi v soboto večer dne 30. oktobra velik javen ljudski shod, na katerem bo govoril sodr. Joško Oven o predsedniških volitvah. Dvorana in začetek shoda bo naznanjeno potom letakov, kakor tudi v listih. Jugoslovanski delavci v Clevelandu: ta dan vsi na shod!

Odbor soc. kluba št. 27.

ZA CHICAGO.

V nedeljo dne 17. oktobra ob 3. popoldne priredi Cook County organizacija Socialistične stranke velik koncert s petjem in godbo. Koncert se vrši v Carmens Hall, vogal So. Ashland Boulevard in Van Buren Street, Chicago. Čisti dobiček tega koncerta je namenjen za osvoboditev Debsa.

Poleg finega orkestra nastopi tudi znameniti ruski pianist Moissaye Boguslawski in Sonia Stranden, sopranistinja v ruskih narodnih pesmih.

Program je sledeči:

- a. Proletarci, pesem po napevu Marseljeze, poje Mme. Sonia Stranden;
- b. Chutorok (The Hermit) iz ruske narodne pesmi, poje Mme. Sonia Stranden;
- Sonata Adagio Allegro L. Bocherini Joseph Malkin;

- Kolokolčiki Ubenčiki Zvenjat, iz ruske narodne pesmi, poje Mme. Sonia Stranden;
 - Smelo tovariši, v nogo, koračnica — Madame Sonia Stranden;
 - a. Col Nidrei Max Bruch;
 - b. Ogrska Rapsodija Popper Joseph Malkin;
 - Govor Shumana;
 - Simfonične študije Shumana, Moissaye Boguslawski;
 - Trojica, iz ruske narodne psmi, poje Mme. Sonia Stranden;
 - a. Romance Sans Paroles Malkin
 - b. Danse des Elfes Popper
 - c. Prelude (na željo) Rachmaninoff (sloviti ruski skladatelj);
 - d. Rachoczy (koračnica) Liszt Moissaye Boguslawski.
- Vstopnice se dobe pri tajniku kluba št. 1 J. S. Z., sodrugu Fr. Zajcu, 3639 W. 26th St.

SLOVENSKI SOCIALISTIČNI KLUB ŠT. 1 V CHICAGI

priredi v nedeljo, dne 17. oktobra, ob 2. popoldne velik kampanjski shod za predsedniške volitve. Shod se vrši v Narodni dvorani W. 18th St. in So. Racine Avenue.

Nastopili bodo razni govorniki, med njimi tudi gl. tajnik socialistične stranke, sodrug Otto F. Branstetter. — Slovenski delavci, prihitite na ta shod v obilnem številu. — Frank Zajec, tajnik.

FOND PREDSEDNIŠKE KAMPANJE J. S. Z. 1920.

IX. Izkaz.

Vandling, Pa.: Po 1: A. Bučar, R. Ravnikar in V. Germ; A. Vostanek 60c; po 50c: J. Čebular, I. Čebular, A. Pietro; po 25c: F. Gričar in L. Gliha. — \$6.10.

Cleveland, Ohio: F. Bancelj \$1; po 50c: J. Franceskin, F. Škulj in F. Permač; po 25c: F. Bukovec, J. Ivančič in J. Jevnikar. — \$3.25.

Conemaugh, Pa.: Po \$1: M. Jager, B. Brezovšek, M. Sergan, A. Logar in F. Kluhar. — \$5.00.

Chicago, Ill. — J. Stebaly \$1.50; po \$1: J. Hočevar, F. Janežič, M. Rovansk in Cash; Mrs. Nemanč 75c; po 50c: J. Mubi, F. Pečnik, M. Speck, J. Zorčič, J. B. Verbič, Zbašnik, J. Widmar; po 25c: V. Lavrich, Neimenovan, A. Kikelj, Alvina Hočevar, Della Aucin, J. Skoflanc, J. Vodopivec, A. Zidarich, F. Winter, C. Tomby, M. Prah, Breclnik, Neimenovan, V. Uničar, S. Bobich, J. Klemenčič, A. Yeme, M. Jurkas, F. Franchak, E. Arko, J. Welsner, R. Namors, E. Delles in F. Nagode; J. Penčič 30c. — \$14.80.

N. S. Pittsburgh, Pa.: F. Eržen \$2; po \$1: A. Cherne in L. Bordan; po 50c: J. Kratic, M. Marovec, J. Okorn; po 35c: F. Mklaučič in J. Gaspert. — \$5.00.

Franklin, Kans.: Društ. Sestrinska Ljubezen S. N. P. J. \$8; J. Gasper \$1; po 25c F. Karlinger, L. Hitti, L. Oblak, F. Češ in Jossie Karlinger; A. Novak 50c, J. Bratkovich 30c. — \$11.05.

Auburn, Ill.: L. Sveglich \$2.50.

Trommald, Minn.: Po \$1: J. Slack in L. Pueclj \$2.00.

V tem izkazu \$ 45.45

V zadnjem izkazu dne 21. sept. 2,002.29

Skupaj do 30. septembra \$2,048.74

Tajništvo J. S. Z.

VREDNO POSNEMANJA.

Društvo Bratoljub št. 64, S. D. P. Z., v Milwaukee, Wis., je uvedlo sistem, da bo vsak član tega društva tudi naročnik Proletarca. Naročnina za člane našega društva je že poslana Proletarcu. Razlogi za ta zaključek so sledeči:

Prvič, ker je Proletarec glasilo S. D. P. Z. in je za članstvo potrebno, da čita uradna poročila organizacije, razprave, zapisnike sej gl. odbora itd.

Drugič, ker je Proletarec glasilo in zagovornik slovenskega politično organiziranega delavstva, ker ga vzgaja v razrednem smislu, ker je Proletarec poleg tega tudi najboljši izobraževalen list in kot tak vreden, da ga čita vse članstvo S. D. P. Z.

To so torej razlogi, ki so vodili naše društvo do tega koraka, na druga društva S. D. P. Z. pa apeliramo, naj posnemajo naš vzgled. To bo v korist naše podporne organizacije, ker se bo vsled večje cirkulacije lista tudi več ljudi seznanilo s S. D. P. Z., in pa v splošno korist vsega delavstva, ker mu bo Proletarec vzgajal nove pristaše za njegove pravične boje.

Naše članstvo sestoji iz delavcev in delavstvo potrebuje izobrazbo. Iz tega razloga je potrebno, da delujemo za Proletarca.

V. Ritonja, Milwaukee, Wis.

NAROČNIKOM V DETROITU.

Ker se v Detroitu vse hišne številke spremenjuje, prosimo naše naročnike, naj nam te spremembe sporoče, kakor hitro pridejo v veljavo. Obvestite nas potem dopisnice na kateri naznanite prejšnji in novi naslov, ali pa sporočite spremembo sodrugu L. Urbančiču, 250 Frederick Ave. — Upravništvo.

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega socialističnega kluba se vrše vsak drugi in četrti petek v mesecu v dvorani ILIRIA, 310 First Ave. — Ker se na klubovih sejah obravnavajo važne stvari, je dolžnost članstva, da se udeležuje sej. Pripeljite s seboj tovariše, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji. John Kresse, 396 4th Ave.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Prihodnja seja slov. socialističnega kluba št. 114, JSZ, se vrši dne 9. oktobra (drugo soboto v mesecu) v klubovih prostorih na 424 Ferry Ave. E. — Na dnevnem redu bo več važnih stvari, ki se morajo rešiti. Udeležite se seje polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. Organizator.

SEJE KLUBA ŠT. 1, JSZ.

v Chicagi se vrše vsaki tretji petek v mesecu v dvorani SNPJ, na 2657 So. Lawndale Ave. Pridobivajte klubu novih članov in socializmu novih bojevnikov. — Poleg rednega dnevnega reda imamo na naših sejah tudi diskuzije o važnih dnevnih vprašanjih. Ako še niste član, vas bo poset ene naše seje prepričal o potrebi socialistične organizacije, postali boste član in prihajali redno k sejam, kakor naši drugi člani. Organizator.

Ali ste zapazili, da Vam je, ali da Vam bo v kratkem potekla naročnina?

Slov. delavska

Ustanovljena dne 26.
avgusta 1908.

podporna zveza

Inkorporirana 22. aprila
1909 v državi Penn.

Sedež: Johnstown, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: IVAN PROSTOR, 6120 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, Box 113, West Newton, Pa.

Glavni tajnik: BLAS NOVAK, 634 Main St., Johnstown, Pa.

1. Pom. tajnik: FRANK PAVLOVČIČ, 634 Main St., Johnstown, Pa.

2. Pom. taj. ANDREJ VIDRIČ, R. F. D. box 4, Johnstown, Pa.

Blagajnik: JOSIP ŽELE, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, O.

Pom. Blagajnik: ANTON HOČEVAR, R. F. D. 2, Box 27, Bridgeport, O.

NADZORNI ODBOR:

Predsednik nadzor. odbora: IGNATZ PODVASNIK, 5315 Butler St., Pittsburgh, Pa.

1. nadzornik: SOPHIA BIRK, 6006 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

2. nadzornik: IVAN GROSELJ, 885 137th St., Cleveland, O.

POROTNI ODBOR:

Predsednik porot. odbora: MARTIN OBERŽAN, Box 135, West Mineral, Kans.

1. porotnik: BRANC TEROPČIC, R. 1, Bonanza, Ark.

2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.
Glavni urad: 634 Main St., Johnstown, Pa.

URADNO GLASILO: PROLETAREC.

3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potom Poštah, Expresnih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslovijo: Blas Novak, Union National Bank in tako naslovljene pošiljajo z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnji popravi.

Nihče se ne upa tajiti, da se iz pšeničnega zrna razvije rastlina s koreninami, stebлом, cetom in plodom. Zakon razvoja pa hočejo vendar tajiti.

V DOBI tlačanstva je bil vsak baron "prepričan", da je brez tlake svet nemogoč. Sedaj so vsi kapitalisti "prepričani", da se ne more brez njihovega sistema sukati zemlja okrog solnca.

Revolucionarni val v Italiji je dosegel tudi zidove vatikanskih palač. Delavstvu v Rimu primanjkuje stanovanj in med njim se je pričela agitacija, naj se zasede nekaj papeževih palač za stanovanja delavskim družinam. Vatikanska uprava pa je izdala vse varnostne naredbe, oborožila svoje garde in okoli poslopij je postavila strojne puške, da se ubrani morebitnih napadalcev.

JUGOSLOVANSKA SOCIALISTIČNA ZVEZA.

3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

(Spojena s Socialistično stranko Amerike.)

Tajnik J. S. Z.:

Frank Petrich, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Odbor slovenske sekcije:

Frank Alesh, Mary Aucin, Vincent Cainkar, Philip Godina in Frank Zajec.—Philip Godina, tajnik slov. sekcije; Vincenc Cainkar, blagajnik; Frank Zajec, zapisnikar.

Nadzorni odbor slov. sekcije:

Frank Gottlicher, A. H. Skubic, Mary Udovich.

Odbor srbske-hrvatske sekcije J. S. Z.:

St. Bojanovic, Peter Kokotovich, Milan Lucic in Mitar Sekulich.

(Drugi odbori srbske sekcije še niso naznanjeni.)

Nadzorni odbor J. S. Z.:

Od slov. sekcije: F. S. Tauchar in Frank Udovich.

Upravni odbor Proletarca:

Vincenc Cainkar, predsednik; A. H. Skubic, tajnik; Philip Godina, blagajnik; Mary Aucin in F. S. Taucher, nadzornika.

Vse informacije in tiskovine za ustanovitev socialističnih klubov daje tajništvo J. S. Z.

SLOVENSKI AKTIVNI KLUBI:

- 83, Fort Smith, Ark. — Tajnik Frank Gorenc, R. 1, box 208, Bonanza, Ark.
 1, Chicago, Ill. — Tajnik Frank Zajec, 2124 So. Crawford Ave.,
 4, LaSalle, Ill. — Tajnik (?)
 45, Waukegan, Ill. — Tajnik Frank Nagode, 1033 Adams St., No. Chicago, Ill.
 50, Virden, Ill. — Tajnik Frank Stempihar, R. F. D. 41, Box W.
 128, Nokomis, Ill. — Tajnik (?)
 219, E. Moline, Ill. — Tajnik Jus. Zajec, Box 815.
 217, Madrid, Iowa. — Tajnik Ant. Ausich, R. 2, Box 38.
 81, Skidmore, Kans. — Tajnik Val. Wirtich, R. 3, Box 261, Columbus, Kans.
 157, Gross, Kans. — Tajnik John Kunstelj, Box 32.
 114, Detroit, Mich. — Tajnik Stevo Bayec, 1338—24. St.
 2, Glencoe, Ohio. — Tajnik Ign. Zlemberger, Box 12. Redne seje vsako 3. nedeljo popoldne pri sodruhu N. Zlembergerju.
 27, Cleveland, O. — Tajnik Ant. Grden, 1172 Addison Rd. St., Vinc. Jurman, organizator. Seje vsako drugo in četrto nedeljo ob 2. uri popoldne na 6409 St. Clair Ave.
 49, Collinwood, Ohio. — Tajnik (?)
 123, Maynard, O. — Taj. Andr. Zlatoper, B. 22, Maynard, O.
 189, Blaine Ohio. — Tajnik Frank Garm, Box 167.
 10, Forest City, Pa. — Tajnik John Murnich, Box 408.
 32, W. Newton, Pa. — Tajnik Jos. Zorko RFD. 2, Box 114.
 69, Herminie, Pa. — Tajnik Ant. Zornik, Box 202.
 167, South View, Pa. — Tajnik Anton Rupnik, Box 55.

- 171, Yukon, Pa. — Tajnik Rud. Gorjup, Box 378.
 175, Moon Run, Pa. — Tajnik Jos. Seme, Box 11.
 176, Wick Haven, aP. — Tajnik John Bizelj, Box 4.
 178, Whitney, Pa. — Tajnik Jos. Debelak, Box 43.
 182, Meadowlands, Pa. — Tajnik Tony Seme, Box 513.
 184, Lawrence, Pa. — Tajnik John Terčelj, Box 161.
 211, Aliquippa, Pa. — Tajnik Jack Kotar, Box 182.
 214, Greensburg, Pa. — Mike Paulin, R. F. D. 7, box 6.
 218, Luzerne, Pa. — Tajnik John Matchich, 13 Hughes St.

SRBSKI KLUBI:

- 20, Chicago, Ill. — Tajnik Geo. Maslac, 2296 Clybourn Ave.
 210, Detroit, Mich. — Tajnik Pet. Belamarich, 424 Ferry Avenue E.
 212, Detroit, Mich. — Tajnik Bob Kneževich, 2824 E. Jefferson Ave.

POSAMEZNI ČLANI (at large):

- John Teran, Ely, Minn.
 Frank Rolich, Hudson, Wyoming.
 Charles Pogorele, Colorado.
 John Rezelj, W. Allis, Wis.
 John Petrich, Youngstown, O.

CENIK KNJIG,

ki jih ima v zalogi Proletarec:

Razširite svoje znanje! Poučite se o socialnih vprašanjih. Razvedrite si duha! Naročite sledeče knjige in brošure.

Ethin Kristan: "V novo deželo"	30
Ethin Kristan: "Svetovna vojna in odgovornost socializma"	80
"Katoliška cerkev in socializem"	30
"Pogled v novi svet"	15
"Kdo uničuje proizvodnjo v malem"	20
Socialistična knjižnica (dva zvezka) in naša bogastva ..	10
"Zadružna prodajalna ali konsum"	10
"O konsumnih društvih"	10
Upton Sinclair: "The Profits of Religion" (v angleščini) vezano v platno ..	150
David Karsner: "Debs, His Life and Letters" (v angleščini) ..	160
"Don Correa", roman, spisal G. Keller, poslovenil dr. J. Glonar ..	30
"Za staro pravdo," spisal Fran. Erjavec ..	60
Ameriški družinski koledar 1919	50
Ameriški družinski koledar 1920	65

Naročilom priložite money order, poštne znamke ali gotovino. Poštšina je že všteta v teh cenah. Naročila naslovite na

PROLETAREC,

3639 W. 26th St.,

Chicago, Ill.

Sodrug, ojačite J. S. Z. Če hočemo voditi uspešno kampanjo za socialistično stranko, potrebujemo klube v vseh naselbinah, kjer žive jugoslovanski delavci. Čas za agitacijo je ugodan. Socializem je danes dnevno vprašanje in o njem se povsod diskurira. Razširite Proletarca, ki je najboljši agitatorično sredstvo za pridobivanje novih bojnikov socializma.